

TARIM İSTATİSTİKLERİ

Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi - 5

TARIM İSTATİSTİKLERİ

Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi - 5

İstatistiki veri ve bilgi istekleri için

Bilgi Dağıtım Grubu

Tel: + (312) 410 02 13 - 410 02 15

Fax: + (312) 417 04 32

Yayın istekleri için

Döner Sermaye İşletmesi

Tel: + (312) 425 34 23 - 410 05 96 - 410 02 85

Fax: + (312) 417 58 86

Yayın içeriğine yönelik sorularınız için

Tarım İstatistikleri Takımı

Tel: + (312) 410 02 18

Fax: + (312) 418 97 81

İnternet

<http://www.tuik.gov.tr>

E-posta

bilgi@tuik.gov.tr

Yayın No

3169

Türkiye İstatistik Kurumu

Necatibey Cad. No: 114 06100 ANKARA / TÜRKİYE

Bu yayının 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre her hakkı Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı'na aittir. Gerçek veya tüzel kişiler tarafından izinsiz çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara

Haziran 2008

MTB:2008 - 0473 - 50 Adet

ISBN 978-975-19-4272-2

ÖNSÖZ

Türkiye İstatistik Kurumu karar alıcıların, araştırmacıların ve tüm istatistik kullanıcılarının ihtiyaç duydukları istatistiksel verileri, uluslararası standartlara uygun olarak güvenilirlik, tutarlılık, tarafsızlık, istatistiki gizlilik, güncellik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda üretmekte ve yayımlamaktadır. Üretilen istatistiklerin gerçekleri yansıtmasının sağlanması, tüm kullanıcılara tarafsız ve eş zamanlı olarak sunulması, gizlilik ilkesine riayet edilmesi, kamuoyunun bilgi edinme hakkının gözetilmesi temel esaslardır.

Kurumumuzun gerek basılı yayın olarak çıkardığı, gerekse internet sayfasında yayımladığı tüm istatistiksel veriler ile birlikte, araştırmaların metodolojisine (kullanılan tanım, kavram ve sınıflamalar, araştırmanın kapsamı ve yöntemi, örnek tasarımı vb.) ilişkin açıklamalar da kapsamlı ve güncel olarak kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır. İstatistiksel verilerin doğru okunması, ancak metodolojik açıklamaların dikkate alınması ile mümkündür.

Tarım İstatistiklerine ilişkin ayrıntılı metodolojik açıklamalar da gerek internette, gerekse basılı yayınlarda mevcuttur. Hazırlanan bu yayında ise, tarım istatistiklerine ilişkin teknik ve teorik açıklamaların ötesinde, bu konuyla ilgili merak edilen, tartışılan, eleştirilen hususlar ile en çok sorulan sorulara ilişkin açıklamalara yer verilmiş ve yayın hazırlanırken konuya ilgi duyan herkes tarafından ilgiyle okunabilir olması hedef alınmıştır.

Sorularla İstatistikler Dizisi'nin 5. yayını olan bu yayının tüm kullanıcılara yararlı olmasını dilerim.

A. Ömer TOPRAK
Başkan V.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz	III
İçindekiler	V
Simge ve Kısaltmalar	XII
I. Genel Tarım İstatistikleri	
1. Tarım nedir?	1
2. Tarım, dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye açısından neden önemlidir?	1
3. Tarım istatistikleri neden önemlidir?	3
4. Ülkemizde tarım istatistikleri ne zaman derlenmeye başlanmıştır?	3
5. Tarım istatistikleri konusunda yürütülen çalışmalar hangi başlıklar altında toplanır?	3
6. Üretilen tarım istatistikleri Avrupa Birliği mevzuatına uyumlu mudur?	4
7. Türkiye İstatistik Kurumu ile Tarım ve Köyşleri Bakanlığı arasında bitkisel ve hayvansal üretim ile tarımsal fiyat istatistiklerinin derlenmesindeki veri akışı nasıldır?	5
II. Tarımsal İşletme Kayıtları	
8. Tarımsal işletme kaydı nedir?	6
9. Tarımsal işletme kaydının amacı nedir?	6
10. Tarımsal işletme nedir?	6
11. Tarımsal işletme kayıt sisteminin çerçeve olarak kullanıldığı araştırmalar nelerdir?	7

İçindekiler

12. Tarımsal işletme kayıt sisteminde işletme düzeyinde bulunması gereken başlıca bilgiler nelerdir? 7
13. Türkiye İstatistik Kurumu'nda tarımsal işletme kayıtları konusunda yapılan ve yapılacak çalışmalar nelerdir? 7
14. Türkiye İstatistik Kurumu dışında Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nda mevcut olan kayıtlar nelerdir? 8

III. Tarımsal İşletme Yapı İstatistikleri

15. Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırmasının amacı nedir? 10
16. Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırması ilk kez hangi tarihte yapılmıştır ve coğrafi kapsamı nedir? 10
17. 2006 Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırmasının yöntemi nedir? 10

IV. Bitkisel Üretim İstatistikleri

18. Bitkisel üretim istatistiklerinin derleme yöntemi nedir? 11
19. Bitkisel üretim istatistikleri ile hangi veriler derlenmektedir? 11
20. Bitkisel üretim konusunda verisi derlenecek ürünler nasıl belirlenir? 12
21. Bitkisel üretim konusunda derlenen veriler hangi başlıklar altında incelenir? 12
22. Bitkisel üretim istatistikleri için veri derleme dönemleri nedir? 12
23. Bitkisel üretim verileri Türkiye'de kaç ilçeden derlenmektedir? 13
24. Bitkisel üretim verilerinin analizi nasıl yapılır ve veri hataları nasıl giderilir? 13
25. "Bitkisel Üretim İstatistikleri Tahmin Komitesi"nde hangi kuruluşlar yer alır? 13
26. Bitkisel üretim istatistiklerinin yayımlanma periyodu nedir? 14
27. Bitkisel üretim istatistikleri kamuoyuna kaç şekilde ve nasıl sunulmaktadır? 14

28. Bitkisel üretim istatistikleri konusunda temel kavramların tanımları nelerdir?	15
29. Bitkisel üretim istatistiklerinde hangi sınıflama kullanılmaktadır?	16
30. Avrupa Birliği'ne uyum konusunda bitkisel üretim istatistiklerinde yapılması gereken temel çalışmalar nelerdir?	16

V. Hayvancılık İstatistikleri

31. Hayvansal üretim istatistiklerinin veri derleme yöntemi nedir?	17
32. Türkiye'de Genel Hayvan Sayımı ne zaman yapılmıştır?	17
33. Cari hayvansal üretim istatistikleri konusunda hangi veriler derlenmektedir?	18
34. Hayvansal üretime ilişkin üretim miktarları nasıl hesaplanır?	18
35. Kesilen hayvan sayısı nasıl hesaplanır?	18
36. Karkas ağırlık nedir?	19
37. Et üretimi nasıl hesaplanır?	19
38. Ortalama süt verimi ve sağılan hayvan sayısı nedir?	19
39. Süt üretimi nasıl hesaplanır?	19
40. Yapağı, kıl ve tiftik üretimleri nasıl hesaplanır?	20
41. Ortalama yapağı, kıl ve tiftik verimleri ne demektir?	20
42. Hayvansal üretim istatistiklerinin yayımlanma periyodu nedir?	20
43. Hayvansal üretim istatistikleri kamuoyuna kaç şekilde ve nasıl sunulmaktadır?	20
44. Avrupa Birliği'ne uyum kapsamında hayvansal üretim istatistikleri ile ilgili yeni çalışmalar nelerdir?	21

VI. Su Ürünleri İstatistikleri

45. Su ürünleri istatistikleri konusunda yürütülen çalışmalar hangi temel başlıklar altında toplanır?	22
46. Su ürünleri istatistiklerinin amacı nedir?	22
47. Su ürünleri istatistiklerinin derleme yöntemi ve kapsamı nedir?	22

48. Büyük ve küçük balıkçı nedir? 23
49. Deniz ürünleri anketinde temel değişkenler nelerdir? 23

VII. Tarımsal Fiyat İstatistikleri

50. Tarımsal fiyat istatistikleri hangi temel başlıklardan oluşmaktadır? 24
51. Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) ve Çiftçinin Ödediği Fiyatlar (ÇÖF) nedir? 24
52. Tarımsal fiyat istatistiklerini derlemenin amacı nedir? 24
53. Tarımsal fiyat istatistiklerini derleme çalışmalarına ne zaman başlanmıştır? 24
54. Tarımsal fiyat istatistiklerinin veri derleme yöntemi ve kaynakları nedir? 25
55. Tarımsal fiyat istatistiklerinde hangi sınıflama sistemi kullanılmaktadır? 25
56. Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar ve Çiftçinin Ödediği Fiyatlar formu ile hangi bilgiler derlenmektedir? 25
57. Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) nasıl hesaplanmaktadır? 26
58. Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) hangi düzeyde ve ne şekilde yayımlanmaktadır? 27
59. Tarımsal Fiyat Endeks çalışmaları ne zaman başlamıştır? 27
60. Endeks nedir? 27
61. Fiyat endeksi nedir? 28
62. ÜFE Tarım Endeksi nedir? 28
63. ÜFE Tarım Endeksinin amacı nedir? 28
64. ÜFE Tarım Endeksinin temel yılı nedir? 28
65. Temel yıl fiyatı nedir? 29
66. Cari yıl fiyatı nedir? 29
67. ÜFE Tarım Endeksinin kapsamında yer alan sektörler nelerdir? 29
68. ÜFE Tarım Endeksinde kullanılan ağırlıklandırma tanımı, türleri ve yöntemi nedir? 30

69. ÜFE Tarım Endeksinde mevsimsel özellik gösteren maddelere ilişkin aylık değişken ağırlıklar nasıl hesaplanmaktadır?	30
70. Pazarlama oranı nedir ve nasıl hesaplanmaktadır?	30
71. ÜFE Tarım Endeksinde kullanılan pazarlanan satış değerleri nasıl hesaplanmaktadır?	31
72. ÜFE Tarım Endeksi'nde ürün seçimi nasıl yapılmakta ve seçimde nelere dikkat edilmektedir?	32
73. ÜFE Tarım Endeksinde takip edilecek il ve ilçe seçimi nasıl yapılmaktadır?	32
74. ÜFE Tarım Endeksinde hangi formül kullanılmaktadır?	32
75. Sabit ve Zincirleme Laspeyres formülü nedir?	33
76. ÜFE Tarım Endeksinin hesaplama basamakları nelerdir?	34
77. ÜFE Tarım Endeksi ne zaman ve nasıl yayımlanmaktadır?	34

VIII. Tarımsal İşletmelerde Ücret İstatistikleri

78. Tarımsal işletmelerde ücret yapısı verileri hangi anketlerle elde edilmektedir?	35
79. Tarımsal işletmelerde (hanehalkı) ücret yapısı istatistiklerinin derlenmesindeki amaç nedir?	35
80. Tarımsal işletmelerde (hanehalkı) ücret yapısı istatistiklerinin kapsamı ve yöntemi nedir?	35
81. Tarımsal işletmelerde ücret yapısı istatistiklerinin derlenme ve yayımlanma periyodu nedir?	36

IX. Tarımsal Ürün Denge Tabloları

82. Ürün denge tablosu nedir?	37
83. Ürün denge tablolarının kullanım amaçları nelerdir?	37
84. Ürün denge tablolarından hangi göstergeler hesaplanmaktadır?	37
85. Ürün denge tablolarında hangi değişkenler kapsamaktadır?	38

86. Türkiye İstatistik Kurumu'nda ürün denge tabloları konusunda hangi çalışmalar yapılmaktadır? 39
87. Ürün denge tablolarının konularına göre veri kaynakları nelerdir? 39

X. Tarımsal Ekonomik Hesaplar

88. Tarımsal Ekonomik Hesaplar (TEH) neyi ifade etmektedir? 40
89. Tarımsal Ekonomik Hesaplarda (TEH) hangi hesaplar kapsamaktadır? 40

XI. Tarım-Çevre Göstergeleri

90. Tarım-çevre göstergesi ne demektir? 41
91. Tarım-çevre göstergelerinin hazırlanmasındaki amaç nedir? 41
92. Tarım-çevre göstergeleri kapsamında yer alan başlıca konular nelerdir? 41
93. Tarım-çevre göstergeleri ile ilgili hangi çalışmalar yapılmıştır? 42

XII. Uzaktan Algılama Uygulamaları

94. Uzaktan algılama nedir? 43
95. Türkiye İstatistik Kurumu, uzaktan algılama çalışmalarına ne zaman başlamıştır? 43
96. Türkiye İstatistik Kurumu'nda uzaktan algılama yöntemi ile yürütülmüş çalışmalar nelerdir? 43
97. Uzaktan algılama çalışmalarında hangi yöntemler kullanılmıştır? 44
98. Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi nedir? 44
99. Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi'ne göre "arazi örtüsü" ve/veya "arazi kullanım sınıfı" kaç düzeyde tanımlanmıştır? 45

XIII. Genel Tarım Sayımları

100. Genel Tarım Sayımının (GTS) amacı nedir?	46
101. Türkiye’de kaç Genel Tarım Sayımı yapılmıştır?	46
102. Türkiye’de yapılmış olan Genel Tarım Sayımlarının (GTS) kapsamı nedir?	46
103. Türkiye’de yapılmış olan Genel Tarım Sayımlarının (GTS) yöntemleri nedir?	47
104. 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgi Anketinde kaç yerleşim yeri tam sayım kapsamına alınmıştır?	49
105. 2001 Genel Tarım Sayımı- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırması kaç örnek köy ve tarımsal işletmede yapılmıştır?	50
106. 2001 Genel Tarım Sayımı- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırmasında örnek tarımsal işletmeler nasıl seçilmiştir?	50
107. 2001 Genel Tarım Sayımının (GTS) uygulama dönemleri nelerdir?	50
108. 2001 Genel Tarım Sayımının uygulama dönemleri belirlenirken hangi kriterler gözönünde bulundurulmuştur?	51
109. 2001 Genel Tarım Sayımının organizasyonu il ve ilçelerde nasıl sağlanmıştır?	51
110. 2001 Genel Tarım Sayımında (GTS) derlenen bilgiler nasıl belirlenmiştir?	51
111. 2001 Genel Tarım Sayımında veriler hangi kaynaklardan derlenmiştir?	52
112. 2001 Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırmasının örnekleme birimi olan Tarımsal İşletme nedir?	53
113. 2001 Genel Tarım Sayımında (GTS) nüfusu 5 001 ve daha fazla olan yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmelere, kapsam için neden belirli kıstaslar getirilmiştir?	53
114. 2001 Genel Tarım Sayımının geçmişte yapılan tarım sayımlarından önemli farklılıkları nelerdir?	54
115. 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgi Anketi ile derlenen başlıca veriler nelerdir?	54

Simge ve Kısaltmalar

116. 2001 Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırması ile derlenen başlıca veriler nelerdir?	55
117. 2001 Genel Tarım Sayımı ile ilgili yayınların kapsamı nedir?	55
118. Türkiye’de tarımsal işletme tipleri nelerdir?	55
119. 2001 Genel Tarım Sayımında kullanılan temel kavramların tanımları nelerdir?	56

Kaynakça	57
-----------------	----

Şema Listesi

Şema 1: Türkiye İstatistik Kurumu ile Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Arasındaki Veri Akış Şeması	5
---	---

Ek

1. “İlgili bilgilere ulaşmak için...” Formu	58
---	----

Simge ve Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
CORINE	: Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi (<i>Coordination of Information on the Environment</i>)
CPA	: Avrupa Birliğinin Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (<i>Statistical Classification of Products by Activity in the European Economic Community</i>)
ÇEF	: Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
ÇÖF	: Çiftçinin Ödediği Fiyatlar
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
ESA	: Avrupa Hesaplar Sistemi (<i>European System of Accounts</i>)

ESU	: Avrupa Büyüklük Birimi (<i>European Size Units</i>)
EUROSTAT	: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i>)
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTS	: Genel Tarım Sayımı
ISIC	: Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (<i>International Standard Industrial Classification Of All Economic Activities</i>)
MARS	: Uzaktan Algılama ile Tarımın İzlenmesi Yöntemi (<i>Monitoring of Agriculture via Remote Sensing</i>)
PO	: Pazarlama Oranı
PPS	: Büyüklüğe Orantılı Olasılık (<i>Probability Proportional to Size</i>)
TAPDK	: Tütün, Tütün Mamülleri Alkollü İçecekler Piyasası Düzenleme Kurulu
TEH	: Tarımsal Ekonomik Hesaplar
THK	: Türk Hava Kurumu
TKB	: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TMO	: Toprak Mahsülleri Ofisi
TÜRKVET	: Hayvan Kimlik Sistemi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜDT	: Ürün Denge Tablosu
ÜFE	: Üretici Fiyatları Endeksi

I. GENEL TARIM İSTATİSTİKLERİ

Soru 1: Tarım nedir?

Toprağı ve tohumu kullanarak, bitkisel ve hayvansal ürünler üretmek ve bu ürünlerden daha değerli mamüller elde etmek için yapılan ekonomik faaliyettir.

Soru 2: Tarım, dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye açısından neden önemlidir?

Doğada hazır bulduğu yiyeceklerle yaşamını sürdüren insanoğlu, toplumsal gelişimin belirli bir aşamasında tarımı keşfetmiştir. Bu şekilde hazır bulamadığı veya tükenen ürünleri üretmeye başlamıştır.

Tarım sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda sosyal, bölgesel, kültürel, ekolojik ve sağlığın korunması konusunda büyük önem taşıyan bir toplumsal süreç olarak görülmektedir.

Tarımın halkın beslenmesi, kendine yeterlilik, sanayiye hammadde temini, gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi ve ekonomik değer yaratılmasının yanında toplumsal yapının, kırsal mirasın ve çevrenin korunması, kaliteli üretim aracılığıyla yaşam kalitesinin artırılması gibi işlevleri de vardır. Bu kapsamda dünya, AB ve Türkiye açısından tarımın önemine şu şekilde işaret etmek mümkündür.

Dünya açısından;

Uluslararası tarımsal ilişkiler, ülkeler arasında tarım kesimini ilgilendiren çeşitli konularda yürütülen işlemleri ve bu işlemlerin düzenlenmesine yönelik sistemleri kapsamaktadır.

Uluslararası tarımsal ilişkilerin konusu, uluslararası düzeyde tarımsal alanda mal ve para hareketleridir. Bu sistemi düzenleyen en önemli uluslararası platform Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'dür. DTÖ tarafından alınan kararlar ulusal tarım politikalarını yönlendirmektedir. Tarımsal dış ticaretin serbestleşmesi, 1994 Uruguay Turu, 2001 ve sonrası Doha Turu, 2004 Tarım Çerçeve Anlaşması, Aralık 2005 Hong Kong toplantıları, gerek uluslararası ve gerekse ulusal tarım politikaların uygulanmasını etkileyen tarımla ilgili karar ve düzenlemelerin olduğu süreçlerdir.

AB açısından;

Her ne kadar AB'de, tarımsal faaliyetle uğraşan nüfus toplam nüfusun sadece % 5,5'ini oluştursa da tarım AB için son derece önemli bir sektördür. Nitekim, Ortak Tarım Politikası (OTP), AB'nin ilk ortak politikasıdır. Tarımsal destekler AB bütçesinin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Toplam AB mevzuatının %35'i tarımla ilgili düzenlemelerden oluşmaktadır.

Türkiye açısından;

Uzun yıllardan beri kentleşme alanında kaydedilen gelişmelere karşın, nüfusun halen % 35'i kırsal alanda yaşamaktadır. Tarım sektörünün en önemli özelliği, kırsal alanın birincil ekonomik faaliyet kaynağı olmasıdır. Bu nedenle tarım sektörü, genel anlamda ülke kalkınmasının önemli bir unsuru olmasının yanında, kırsal kalkınma çabalarının ana sürükleyicisi konumundadır.

Türkiye için de önemli bir sektör olan tarımın, 2007 yılı verilerine göre sabit fiyatlarla GSYH içindeki payı yaklaşık % 8,9, tarımla uğraşan nüfusun iktisaden faal toplam nüfus içindeki payı ise yaklaşık %23,2'dir.

Soru 3: Tarım istatistikleri neden önemlidir?

İnsanın yaşamını devam ettirebilmesi için hayati önem taşıyan tarımsal faaliyetlerin hacmi, göreceli büyüklüğü ve yıllar itibarıyla gösterdiği gelişmenin takip edilebilmesi ve ulusal politikaların oluşturulmasına yardımcı olmak üzere ayrıntılı, sistemli ve tutarlı istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Soru 4: Ülkemizde tarım istatistikleri ne zaman derlenmeye başlanmıştır?

Cumhuriyet öncesi dönemde tarım istatistiklerinin derlenmesine Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlanmıştır. Bu dönemde devlet arazisinin büyüklüğü ve hayvan varlığına ait bilgiler derlenmiştir. Tarımla ilgili olarak 14. yüzyıl sonlarında Yıldırım Beyazıt (1389-1402) dönemine ait belgesel kayıtlar bulunmakla birlikte, günümüze kadar gelebilen en eski örnekler 15. yüzyıl ortalarına aittir. Ayrıca 17. yüzyılda arazi ve hayvan varlığına ilişkin sayımların yapıldığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet sonrasında 1926 yılında Tarım Bakanlığı İktisat Şubesi Müdürlüğü'nce bazı bilgiler derlenmiştir. 1926 yılında İstatistik Umum Müdürlüğü kurulmuş ve bu Umum Müdürlük bünyesinde 1927 yılında faaliyete geçmiş olan Tarım İstatistikleri Şubesi tarafından düzenli tarım istatistikleri derlenmeye başlamıştır.

Soru 5: Tarım istatistikleri konusunda yürütülen çalışmalar hangi başlıklar altında toplanır?

Tarım istatistikleri aşağıda belirtilen 14 ana başlık altında toplanmaktadır:

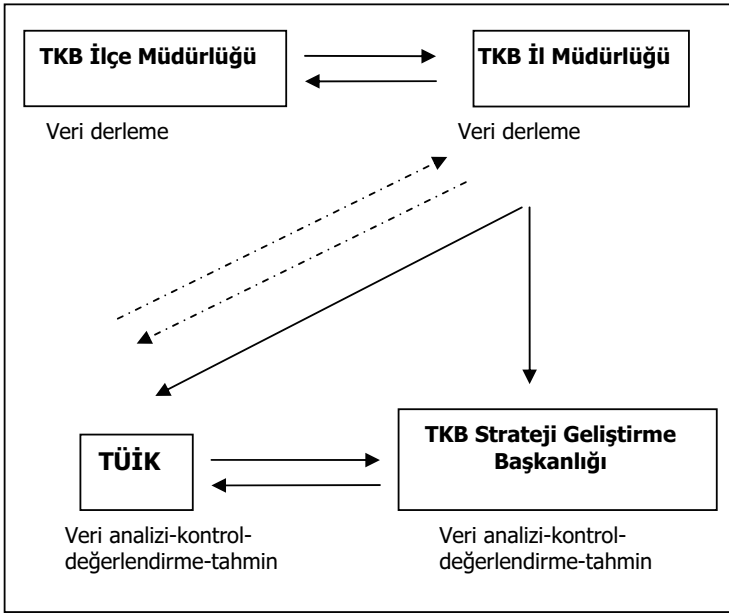
1. İstatistik amaçlı tarımsal işletme kayıt sisteminin oluşturulması,
2. Tarımsal işletme yapı istatistikleri,
3. Bitkisel üretim istatistikleri,
4. Tarımsal alet ve makine istatistikleri,
5. Hayvansal üretim istatistikleri,
6. Su ürünleri istatistikleri,
7. Tarımsal fiyat istatistikleri,
8. Tarımsal işletmelerde ücret istatistikleri,
9. Ormancılık istatistikleri,
10. Tarımsal ürün denge tabloları,
11. Tarımsal ekonomik hesaplar,
12. Tarım - çevre göstergeleri,
13. Uzaktan algılama uygulamaları,
14. Genel Tarım Sayımları (GTS).

Soru 6: Üretilen tarım istatistikleri Avrupa Birliği mevzuatına uyumlu mudur?

Ülkemize ait tarım istatistikleri, değişkenler ve derlenen periyodlar bakımından AB mevzuatı ile kısmen uyumludur. AB mevzuatına göre tarım istatistikleri tarımsal işletmelerden çalışmanın amacına göre yıl içinde farklı zamanlarda yapılan anketlerle veya bazı ülkelerde kayıtlardan derlenmektedir. Ülkemizde ise yıllık tarım istatistikleri TKB Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri aracılığı ile ilçe düzeyinde derlenmektedir. AB ile tam uyumlu tarım istatistikleri üretebilmek için ülkemizde tarımsal işletmelerden veri derleme çalışmaları başlatılmıştır.

SORU 7: Türkiye İstatistik Kurumu ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı arasında bitkisel ve hayvansal üretim ile tarımsal fiyat istatistiklerinin derlenmesindeki veri akışı nasıldır?

Bitkisel ve hayvansal üretim ile tarımsal fiyatlara ilişkin veriler TKB'nin ilçe müdürlüklerinde derlendikten sonra TKB İl Müdürlüklerine iletilir. İl müdürlüklerinde verilerin analiz ve kontrolleri yapıldıktan sonra TÜİK ve TKB'ye gönderilmektedir.

Şema 1. Türkiye İstatistik Kurumu ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Arasındaki Veri Akışı Şeması

II. TARIMSAL İŞLETME KAYITLARI

Soru 8: Tarımsal işletme kaydı nedir?

Tarımsal İşletme Kayıtları, tarımsal işletmelerin (hanehalkı ve kurumsal) adres, kimlik bilgileri, işletme büyüklük ve işletme tipi ve diğer ilgili özelliklerin yer aldığı bir veri tabanıdır.

Soru 9: Tarımsal işletme kaydının amacı nedir?

- Tarımsal araştırmalarda kullanılacak birimlere ait kimlik, adres ve özel bilgilerin yer aldığı veri tabanı oluşturmak,
- GTS ve ara yıllarda yapılacak tarımsal araştırmalar için çerçeve oluşturmak,
- Tarımsal araştırmaların kalitesini kontrol etmek,
- Farklı veri tabanları ve idari kayıtlar arasında sinerji oluşturmak.

Soru 10: Tarımsal işletme nedir?

Yasal durumu ne olursa olsun, sahip olduğu veya ortaklık, yarıcılık ya da kiralama şeklinde işlediği arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın, kendi adına bitkisel üretim yapan ya da büyükbaş veya küçükbaş hayvan besleyen veya hem bitkisel üretim hem de hayvancılık yapan **tek yönetim** altındaki ekonomik birimdir.

Tek yönetim; bir birey ya da hanehalkı; ortaklaşa olarak iki ya da daha çok birey ya da hanehalkları; bir kooperatif, şirket ya da devlet kurumu gibi tüzel kişi olabilir.

Soru 11: Tarımsal işletme kayıt sisteminin çerçeve olarak kullanıldığı araştırmalar nelerdir?

- Tarımsal işletme (çiftlik) yapı araştırması,
- Bitkisel üretim istatistikleri araştırması,
- Hayvansal üretim istatistikleri araştırması,
- Bağcılık ve meyvecilik araştırması,
- Bitki koruma ürün kullanım araştırması,
- Geçimlik ve yarı-geçimlik çiftçilikle uğraşan işletmeler yapı araştırması.

Soru 12. Tarımsal işletme kayıt sisteminde işletme düzeyinde bulunması gereken başlıca bilgiler nelerdir?

- Kimlik
- Demografik özellikler
- Tarıma elverişli arazi
- Kullanılan arazi
- Sebzeçilik
- Meyvecilik
- Sığır sayısı
- Koyun sayısı
- Keçi sayısı
- Kümes hayvanı sayısı
- Organik tarım

Soru 13. Türkiye İstatistik Kurumu'nda tarımsal işletme kayıtları konusunda yapılan ve yapılacak çalışmalar nelerdir?

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, güncel ve güvenilir istatistiki bir kayıt sisteminin oluşturulması amacıyla, 2001 Genel Tarım Sayımı çerçevesinde tüm köyler ve nüfusu 25 000'den az

yerleşim yerlerinde Tarımsal İşletme Listesi oluşturulmuştur. Bu Liste, 2001 Tarımsal İşletme (Hanehalkı) Araştırmasında örnek çerçeve olarak kullanılmıştır. 2001 Tarımsal İşletme Listesi analiz edilmiş; ancak, kapsam eksikliği, işletmecinin TC Kimlik Numarasının olmayışı ve bilgilerin güncel olmayışı gibi nedenlerle yeni bir çerçeve oluşturulmasına karar verilmiştir. Bunun için, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nın (TKB) 2004 Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS), istatistik amaçlı tarımsal işletme kaydının oluşturulması için bir başlangıç olarak kabul edilmiştir. 2005 Ekim ayından başlamak üzere toplam yerleşim yerlerinin yaklaşık yarısını teşkil eden seçilmiş yerleşim yerlerinde 2005 Tarımsal İşletme Listesi Güncelleme Çalışması yürütülmüştür.

Resmi İstatistik Programı kapsamında kurulması planlanan tarımsal işletme kayıtları veri tabanı, TKB ile TÜİK'in işbirliğiyle oluşturulacak, sürekli güncellenecek ve yapılacak tarımsal araştırmalar için çerçeve olarak kullanılacaktır.

Tarımsal İşletme Kayıtlarının ana güncelleme kaynağını Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından kurulan ÇKS ve Hayvan Kimlik Sistemi (TÜRKVET) oluşturacaktır.

İstatistiki amaçlara hizmet edecek Tarımsal İşletme Kayıt Sistemi, 2011 yılında yapılacak olan Genel Tarım Sayımına (GTS) kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Soru 14: Türkiye İstatistik Kurumu dışında Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nda mevcut olan kayıtlar nelerdir?

1. Çiftçi Kayıt Sistemi

"Tarım Reformu Uygulama Projesi" bileşenlerinden birini oluşturan "Çiftçi Kayıt Sistemi ve Doğrudan Gelir Desteği" Projesi Dünya

Bankası ile yapılan anlaşma çerçevesinde 12 Temmuz 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu projenin amacı, tarımda mevcut destekleme politikaları değiştirilerek çiftçi kayıt sisteminin oluşturulması ve tarımsal üretimle uğraşan çiftçilere devlet tarafından yapılacak destekleri bir çatı altında toplayarak kontrol mekanizması oluşturmaktır. Bu kapsamda başlatılan çalışmalara halen devam edilmektedir.

2. Hayvan Kimlik Sistemi (TÜRKVET)

a. Sığır cinsi hayvanların tanımlanması ve kaydı

04.06.2000 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan “Geviş Getiren Büyükbaş Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği” çerçevesinde Türkiye’de sığır türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması için merkezi otorite olarak belirlenmiş olan TKB bünyesinde bilgisayar destekli ulusal veri tabanı oluşturulmuş, sığır türü hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması uygulamasına Eylül 2001 tarihinde başlanmıştır.

b. Koyun ve keçi cinsi hayvanların tanımlanması ve kaydı

Koyun ve keçi cinsi hayvanların tanımlanmasına ilişkin bir çalışma grubu oluşturulmuş olup, koyun ve keçi sayısının belirlenmesi, kulak küpesinin standartlaştırılması, taslak mevzuatın değerlendirilmesi ve bir veri tabanının kurulması çalışmaları sürdürülmektedir.

III. TARIMSAL İŞLETME YAPİ İSTATİSTİKLERİ

Soru 15: Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırmasının amacı nedir?

Tarımsal işletmelerin fiziksel büyüklüklerini belirlemek, tarımsal işletmeler için tipoloji oluşturmak, bu tipoloji kapsamında çiftlik ve ekonomik büyüklüğü temel alarak işletmeleri sınıflamaktır.

Soru 16: Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırması ilk kez hangi tarihte yapılmıştır ve coğrafi kapsamı nedir?

Tarımsal İşletme Yapı Araştırması, 2006 yılında pilot çalışma olarak Türkiye'yi kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Soru 17: 2006 Tarımsal İşletme (Çiftlik) Yapı Araştırmasının yöntemi nedir?

Kapsama alınan tüm tarımsal işletmeler, ekonomik büyüklüklerine göre sınıflanmış olup, yıllık tarımsal brüt karı 30 Avrupa Büyüklük Birimi (ESU) ve üzerinde olan işletmeler tam sayım kapsamına alınmıştır. Diğer işletmeler, tiplerine göre de sınıflandırılarak, tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Belirlenen işletmelerle yüz yüze görüşme yöntemiyle anket yapılmıştır.

IV. BİTKİSEL ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

Soru 18: Bitkisel üretim istatistiklerinin derleme yöntemi nedir?

Bitkisel üretim istatistikleri ile derlenen bilgiler, TKB'nin Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri'nde mevcut olan veriler ve idari kayıtlar ile kendi bölgelerindeki gözlemlere dayanmaktadır. Bu veriler, 2006 yılına kadar il ve ilçe müdürlüklerinden posta yoluyla derlenirken, 2006 yılından sonra internet üzerinden elektronik formatta derlenmeye başlanmıştır. Bunların dışında organik tarım ürünleri, kullanılan gübre ve zirai ilaç miktarlarına ilişkin veriler de TKB'nin ilgili kuruluşlarından doğrudan alınmaktadır.

Ayrıca, bitkisel ürünlerin üretimine ilişkin bilgiler, ilk defa 2006 yılında tarımsal işletmelerden anket yoluyla derlenmiştir. İlave olarak bağcılık ve meyvecilik konularında tarımsal işletme düzeyinde pilot uygulamalar yapılmıştır.

Soru 19: Bitkisel üretim istatistikleri ile hangi veriler derlenmektedir?

- Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin (tarla ürünleri) alan, üretim ve verimleri,
- Sebzelerin (açıkta ve örtü altı) alan, üretim ve verimleri,
- Meyve ağaçlarının kapladığı alan, meyve veren ve meyve vermeyen yaştaki ağaç sayısı ile üretimleri,
- Organik tarım ürünlerine ilişkin alan ve üretim bilgisi ile organik tarım ürünleri yetiştiriciliği yapan çiftçi sayısı,
- Kullanılan gübre ve zirai ilaç miktarları,
- Tarımsal alet ve makinelerin sayıları

Soru 20: Bitkisel üretim konusunda verisi derlenecek ürünler nasıl belirlenir?

Ülkemizde yetiştirilen tarla ürünleri, sebzeler ve meyvelerin çeşitleri her geçen gün artmaktadır. Kullanıcı talepleri ile TKB İl ve İlçe Müdürlüklerinin bildirimleri doğrultusunda belirli aralıklarla TKB ve TÜİK yetkililerinin ortak kararıyla, yeni yetiştirilmeye başlanan ve bilgisine ihtiyaç duyulan ürünler takip edilmeye başlanmaktadır.

Soru 21: Bitkisel üretim konusunda derlenen veriler hangi başlıklar altında incelenir?

1. Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler (tarla ürünleri),
2. Açıkta sebze yetiştiriciliği ve örtü altı tarımı,
3. Meyveler, içecek ve baharat bitkileri,
4. Tarımsal alet ve makineler.

Soru 22: Bitkisel üretim istatistikleri için veri derleme dönemleri nedir?

Bitkisel üretim sektörleri	Veri derleme dönemi	
	Başlangıç	Bitiş
Tahıllar ve diğer bitkisel ürünler (tarla ürünleri)	Haziran	Temmuz
	Eylül	Ekim
	Ocak	Şubat
Açıkta sebzeler	Haziran	Temmuz
	Eylül	Ekim
	Ocak	Şubat
Meyveler, içecek ve baharat bitkileri	Haziran	Temmuz
	Eylül	Ekim
	Ocak	Şubat
Örtü altı tarımı (sebze ve meyve)	Haziran	Temmuz
	Ocak	Şubat
Tarımsal alet ve makineler	Ocak	Şubat

Soru 23: Bitkisel üretim verileri Türkiye’de kaç ilçeden derlenmektedir?

Türkiye’de 81 il ve tarımsal faaliyetin olduğu 802 ilçeden bitkisel ürünlere ilişkin bilgiler derlenmektedir.

Soru 24: Bitkisel üretim verilerinin analizi nasıl yapılır ve veri hataları nasıl giderilir?

TÜİK’e internet üzerinden elektronik formatta gelen veriler bir önceki yıl ile mukayese edilip incelenir. Gelen bilgiler ile bir önceki yıl veya yıllara ait bilgiler arasında önemli farklılıklar varsa ve bu farklılıklar yeterli ölçüde açıklanmamışsa, söz konusu farklılıkların açıklanması için Tarım İl Müdürlüklerinden detaylı açıklama istenir. Meteorolojik veriler ve diğer kaynaklardan gelen verilerle de gerekli kontroller yapılır. Analizlerin bitiminden sonra hazırlanan bilgiler TKB temsilcileri ile tekrar irdelenir. Veriler, kamuoyuna açıklanmadan önce “Bitkisel Üretim İstatistikleri Tahmin Komitesi”ne sunulur ve tekrar değerlendirilir.

Soru 25: “Bitkisel Üretim İstatistikleri Tahmin Komitesi”nde hangi kuruluşlar yer alır?

- Türkiye İstatistik Kurumu,
- Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı,
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü,
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı,
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü,
- Toprak Mahsülleri Ofisi Genel Müdürlüğü,
- Milli Prodüktivite Merkezi,
- Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreterliği,

- Türkiye Ziraat Odaları Birliği,
- T.C. Şeker Kurumu,
- Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkollü İçecekler Piyasası Düzenleme Kurulu (TAPDK).

Soru 26: Bitkisel üretim istatistiklerinin yayımlanma periyodu nedir?

Bitkisel üretim istatistikleri ile derlenen bilgiler yıllık olduğu için yayın periyodu da yıllıktır. Ancak milli gelir hesaplarında kullanmak ve kullanıcılara bilgi vermek amacıyla yılda üç defa tahmin yapılmaktadır. Bitkisel üretim 1. tahmini Eylül ayında, 2. tahmini Aralık ayında ve nihai tahmin ise bir sonraki yılın Mart ayında yapılarak "Bitkisel Üretim" adı altında haber bülteni olarak yayımlanır.

Soru 27: Bitkisel üretim istatistikleri kamuoyuna kaç şekilde ve nasıl sunulmaktadır?

Üretilen bilgiler dört değişik şekilde sunulmaktadır:

- a. Her yılın Türkiye düzeyindeki bilgileri Eylül, Aralık ve bir sonraki yılın Mart ayında olmak üzere üç defa internet ortamında *Haber Bülteni*,
- b. Türkiye düzeyinde özet bilgi olarak ve 20 yıllık seriler halinde kitap ve CD olarak yıllık *Tarım İstatistikleri Özeti* yayını,
- c. Ayrıntılı il ve Türkiye tablolarının yer aldığı kitap ve CD olarak yıllık *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer)* yayını,
- d. Türkiye, bölge, il ve ilçe düzeyinde olmak üzere 1991 yılından günümüze kadar tüm bitkisel ürünlerin bilgilerinin web ortamında yer aldığı *Bitkisel Üretim İstatistikleri Veri Tabanı* aracılığıyla kullanıcılara sunulmaktadır.

Soru 28: Bitkisel üretim istatistikleri konusunda temel kavramların tanımları nelerdir?

a. Tarım alanı (işlenen alan): Üzeri tarla ürünleri, sebze, çiçek, meyve ve diğer uzun ömürlü bitki ile kaplı arazi ve nadas alanlarının toplamıdır.

b. Ekilen alan: Mevsimlik yada yıllık olarak bitkilerin yetiştirilmesi için ekim yapılan arazidir.

c. Hasat edilen alan: Ekilen alandan hasara uğrayan alan (ekim yapıldıktan sonra, kuraklık, hastalık, tabii afetler vb. gibi çeşitli faktörlerin etkisi sonucu zarar gören ve bu nedenle hasat edilmeyen alan) çıkarıldıktan sonra geriye kalan alandır.

d. Nadas alanı: Genellikle bir yıl sonra ekilmek üzere sürülüp hazırlanan veya sürülmeden bırakılan ve üzerinden ürün alınmayan arazidir.

e. İkinci ekiliş: İklimin elverişli olduğu ve sulamanın mümkün olduğu bazı verimli alanlarda bir üretim yılında aynı alandan birden fazla mahsul alınabilmektedir. Bir üretim yılında hasat edilen bir ürün yerine, aynı üretim yılında hasat edilmek üzere başka bir ürün ekildiği takdirde bu ürünün ekildiği alan ikinci ekiliş alanı olarak tanımlanır.

f. Meyve veren yaşta ağaç sayısı: Meyve vermeye müsait yaşa gelmiş ağaçlardır. Bu yaş meyvenin türüne göre değişmektedir. Meyve vermeye müsait yaşa gelmiş olup herhangi bir yılda periyodisite⁽¹⁾, don, hastalık vb. gibi çeşitli nedenlerle meyve vermeyen ağaçlar yine bu gruba dahildir.

g. Meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı: Henüz meyve verme yaşına gelmemiş ağaçlardır. Meyve verme yaşına gelmediği halde çok az sayıda meyve veren ağaçlar da meyve vermeyen yaşta ağaç kabul edilir.

(1) Bazı meyve türlerinde ağacın bir yıl ürün verip ertesi yıl meyve vermemesi ya da çok az vermesi

Soru 29: Bitkisel üretim istatistiklerinde hangi sınıflama kullanılmaktadır?

Bitkisel üretim istatistiklerinde 2006 yılına kadar Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (ISIC - dördü ve altılı grupları temel alınarak) kullanılırken, bu yıldan itibaren Avrupa Birliği'nin Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (CPA) kullanılmaya başlanmıştır.

Soru 30: Avrupa Birliği'ne uyum konusunda bitkisel üretim istatistiklerinde yapılması gereken temel çalışmalar nelerdir?

- Tarımsal işletmelerden bitkisel üretim anketi,
- Tarımsal işletmelerden temel bağıcılık anketi (beş yılda bir),
- Tarımsal işletmelerden meyvecilik anketi (beş yılda bir),
- Ürünlere ilişkin erken tahminlerdir.

V. HAYVANCILIK İSTATİSTİKLERİ

Soru 31: Hayvansal üretim istatistiklerinin veri derleme yöntemi nedir?

Hayvansal üretim istatistikleri ile ilgili olarak derlenen bilgiler, Tarım ve Köyüşleri Bakanlığının Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinde mevcut olan veriler ve idari kayıtlar ile kendi bölgeleri hakkındaki gözlemlerine dayanmaktadır. Bu veriler, 2007 yılına kadar İl ve İlçe Müdürlüklerinden posta yoluyla derlenirken, bu yıldan sonra internet üzerinden derlenmeye başlanmıştır.

Ayrıca, hayvansal üretim istatistiklerine ait bilgiler, ilk defa 2006 yılında tarımsal işletmelerden anket yoluyla derlenmiştir.

Bununla birlikte, kırmızı et üretim verileri 2007 yılından, süt ve süt ürünleri, beyaz et ve yumurta üretim istatistikleri 2008 yılından itibaren aylık olarak üçer aylık dönemler halinde entegre olmuş işletmeler ve kesimhanelerden anket yoluyla derlenmeye başlanmıştır.

Hayvansal üretim istatistiklerinde Avrupa Birliğinin Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (CPA) kullanılmaktadır.

Soru 32: Türkiye’de Genel Hayvan Sayımı ne zaman yapılmıştır?

Genel Tarım Sayımlarının dışında, Türkiye’de Genel Hayvan Sayımı 1984 yılında yapılmıştır.

Soru 33: Cari hayvansal üretim istatistikleri konusunda hangi veriler derlenmektedir?

Cari hayvansal üretim istatistikleri ile;

- Tür ve yaş grupları ayrıntısında canlı hayvan sayıları,
- Kesilen hayvan sayısı, karkas ağırlıklar, kırmızı et ve deri,
- Kümes hayvanları sayıları, yumurta sayıları, karkas ağırlıklar ve beyaz et,
- Arıcılık ve ipekböcekçiliği verileri derlenmektedir.

TÜİK tarafından verim katsayıları kullanılarak hesaplanan bilgiler; sağılan hayvan sayısı, süt, kırkılan hayvan sayısı, kıl, yapağı ve tiftik üretimidir.

Soru 34: Hayvansal üretime ilişkin üretim miktarları nasıl hesaplanır?

Hayvansal üretime ilişkin üretim miktarı,, TÜİK'e gelen veriler üzerinden, hayvansal ürünler verim katsayıları kullanılarak hesaplanır. Süt, kıl, tiftik ve yapağı üretimi hesaplamasında kullanılan katsayı, 2001 yılında yapılan GTS Tarımsal İşletme (Hanehalkı) Anketi sonucundan elde edilen hayvansal ürünler verim katsayılarıdır.

Soru 35: Kesilen hayvan sayısı nasıl hesaplanır?

Bir yıl içinde kesimhanelerde kesilen hayvan sayısı ile o yıl Kurban Bayramı'nda Türk Hava Kurumu tarafından toplanan deri sayısı kullanılarak kesilen hayvan sayısı hesaplanır.

Soru 36: Karkas ağırlık nedir?

Kesilen hayvanın derisi yüzüldükten, kanı akıtıldıktan, bağırsakları çıkartılarak dış üreme organları, kol ve bacakları, başı, kuyruğu, böbrekleri ve böbrek yağları ile memeleri de çıkartıldıktan sonraki soğuk bedeninin ağırlığıdır. Ancak, koyun ve keçiler için böbrek ve böbrek yağları karkas ağırlığı içindedir.

Soru 37: Et üretimi nasıl hesaplanır?

Et üretimi = Kesilen hayvan sayısı x Karkas ağırlığı

Soru 38: Ortalama süt verimi ve sağılan hayvan sayısı nedir?

Ortalama süt verimi: Bir hayvanın laktasyon süresinde⁽²⁾ verdiği ortalama süt miktarıdır.

Sağılan hayvan sayısı: Doğum yapmış hayvan sayısıdır.

Soru 39: Süt üretimi nasıl hesaplanır?

Süt üretimi = Sağılan hayvan sayısı x Ortalama süt verimi

---

(2) Laktasyon süresi, bir hayvanın bir yılda süt verdiği gün sayısıdır.

Soru 40: Yapağı, kıl ve tiftik üretimleri nasıl hesaplanır?

Kırılan hayvan sayısı ile ortalama yapağı, kıl ve tiftik verimlerinin çarpılmasıyla, sırasıyla yapağı, kıl ve tiftik üretimleri hesaplanır.

Soru 41: Ortalama yapağı, kıl ve tiftik verimleri ne demektir?

Yıl içerisinde kırılan hayvanlardan elde edilen yapağı, kıl ve tiftik miktarları, sırasıyla ortalama yapağı, kıl ve tiftik verimleridir.

Soru 42: Hayvansal üretim istatistiklerinin yayımlanma periyodu nedir?

Hayvansal üretim istatistikleri ile derlenen bilgiler yıllık olarak yayımlanmaktadır.

Soru 43: Hayvansal üretim istatistikleri kamuoyuna kaç şekilde ve nasıl sunulmaktadır?

Üretilen bilgiler dört değişik şekilde sunulmaktadır:

- *Haber Bülteni*,
- Türkiye düzeyinde özet bilgi ve 20 yıllık seriler halinde kitap ve CD olarak yıllık *Tarım İstatistikleri Özeti* yayını,
- Ayrıntılı il ve Türkiye tablolarının yer aldığı kitap ve CD olarak yıllık *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer)* yayını,
- Türkiye, bölge, il ve ilçe düzeyinde, 1991 yılından günümüze kadar hayvansal ürünlerin bilgilerinin web ortamında yer aldığı *Hayvansal Üretim İstatistikleri Veri*

Tabanı aracılığıyla kullanıcılara sunulmaktadır. Ayrıca 1984-1990 yıllarına ait bilgiler elektronik ortamda mevcuttur.

Soru 44: Avrupa Birliği'ne uyum kapsamında hayvansal üretim istatistikleri ile ilgili yeni çalışmalar nelerdir?

Tarımsal işletmeler hayvancılık araştırmaları,

Entegre işletmelerde;

- Aylık kırmızı et üretim çalışmaları,
- Aylık süt ve süt ürünleri üretim çalışmaları,
- Aylık beyaz et ve yumurta üretim çalışmaları.

VI. SU ÜRÜNLERİ İSTATİSTİKLERİ

Soru 45: Su ürünleri istatistikleri konusunda yürütülen çalışmalar hangi temel başlıklar altında toplanır?

Su ürünleri istatistikleri;

- Avlanılan deniz balıkları,
- Avlanılan diğer deniz ürünleri,
- Avlanılan iç su ürünleri
- Kültür balıkçılığı.

Soru 46: Su ürünleri istatistiklerinin amacı nedir?

- Milli gelir hesaplarına girdi sağlamak,
- Sektörle ilgili yıllık plan ve programlarda kullanılacak bilgileri elde etmek,
- Balıkçılık sektörünün yapısını izlemek ve gelişmeleri takip etmek.

Soru 47: Su ürünleri istatistiklerinin derleme yöntemi ve kapsamı nedir?

Avlanılan deniz ürünlerine ait veriler, her yılın Ocak–Şubat aylarında uygulanan *Deniz Ürünleri Anketi* ile derlenmektedir. Kıyı şeridimizdeki 28 ilde büyük balıkçılara tam sayım, küçük balıkçılara ise örnekleme yöntemi uygulanmaktadır. Bu ankette bir önceki takvim yılına ait bilgiler, profesyonel balıkçılarla yüzyüze görüşme yöntemiyle elde edilmektedir.

Kültür balıkçılığı ve avlanılan iç su ürünleri bilgileri, dönemsel olarak il düzeyinde su ürünleri kooperatifi, su ürünleri müstahsilleri ve

yetiştiricilik müteşebbislerinden TKB tarafından derlenerek, yılda bir defa TÜİK'e gönderilmektedir.

Soru 48: Büyük ve küçük balıkçı nedir?

Büyük balıkçı: Tekne boyu 10 metre ve üzeri veya teknede ücretle çalışan sayısı 5 ve üzerinde olan balıkçılardır.

Küçük balıkçı: Tekne boyu 10 metreden küçük veya teknede ücretle çalışan sayısı 5'ten az olan balıkçılardır.

Soru 49: Deniz ürünleri anketinde temel değişkenler nelerdir?

- Tekne özellikleri,
- Avcılık türleri,
- Avlanılan balık miktarı ve değeri,
- Sabit ve değişken masraflar ile gelir bilgileri,
- Pazarlama kanalları,
- Balıkçılıkta kullanılan araç ve av malzeme bilgileri,
- Çalışanların çalıştıkları gün sayısı ve ödenen ücret.

VII. TARIMSAL FİYAT İSTATİSTİKLERİ

Soru 50: Tarımsal fiyat istatistikleri hangi temel başlıklardan oluşmaktadır?

- Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF),
- Çiftçinin Ödediği Fiyatlar (ÇÖF).

Soru 51: Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) ve Çiftçinin Ödediği Fiyatlar (ÇÖF) nedir?

ÇEF: Çiftçinin piyasaya arz ettiği ürünlerin ilk el satış birim fiyatlarıdır.

ÇÖF: Çiftçinin üretimini gerçekleştirmesi için satın aldığı çeşitli mal ve hizmetlere ödediği birim fiyatlardır.

Soru 52: Tarımsal fiyat istatistiklerini derlemenin amacı nedir?

- Tarımsal faaliyetle uğraşan nüfusun tarımsal gelirinde zaman içinde meydana gelen değişimleri izlemek,
- Bitkisel üretim ve hayvancılık sektörleri için üretim değeri hesaplamak,
- Tarımsal fiyat endekslerini hesaplamak,
- Tarım sektörü için milli gelir hesaplamalarında kullanmak.

Soru 53: Tarımsal fiyat istatistiklerini derleme çalışmalarına ne zaman başlanmıştır?

ÇEF 1935, ÇÖF ise 1956 yılından itibaren derlenmeye başlanmıştır.

Soru 54: Tarımsal fiyat istatistiklerinin veri derleme yöntemi ve kaynakları nedir?

Tarımsal fiyatlar, her ayın 1'i ile 25'ini kapsayacak şekilde aylık olarak derlenmektedir.

ÇEF ve ÇÖF, üretici pazarı kurulan il ve ilçelerden TKB'nin Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri aracılığıyla, Temmuz 2007 tarihine kadar fiyatlar posta yoluyla derlenirken, bu tarihten itibaren internet üzerinden elektronik formatta derlenmeye başlanmıştır.

Balık ve diğer su ürünleri fiyatları, balık toptancı halleri, su ürünleri kooperatifleri, balıkçılık tesislerinden ve üretici birlikleri ile ticaret borsaları fiyatları ise TÜİK Bölge Müdürlükleri aracılığıyla, ÇAYKUR, T.C. Şeker Kurumu, TMO ve TAPDK verileri ise, resmi yazışmalar ile alınmaktadır.

Orman ürünlerinin fiyatları ise, Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan derlenmektedir.

Soru 55: Tarımsal fiyat istatistiklerinde hangi sınıflama sistemi kullanılmaktadır?

Avrupa Birliği'nin Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (CPA) kullanılmaktadır.

Soru 56: Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar ve Çiftçinin Ödediği Fiyatlar formu ile hangi bilgiler derlenmektedir?

Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar Formu ile; tarla ürünleri, sebzeler, meyveler, canlı hayvanlar ve hayvansal ürünlerin fiyatları, Çiftçinin Ödediği Fiyatlar Formu ile; tohum, fide, fidan, yem, zirai ilaç vb. çeşitli mal ve hizmetlerin fiyatları derlenmektedir.

Soru 57: Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) nasıl hesaplanmaktadır?

TKB Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından internet üzerinden veri girişi yapılan ÇEF, TÜİK tarafından analiz ve kontrolleri yapıldıktan sonra, ürünlerin pazarlama oranları ile il ve ilçe üretim ağırlıkları kullanılarak il ve Türkiye fiyatları hesaplanmaktadır.

Ürün fiyatlarının hesaplama aşamaları şu şekildedir;

Meyve ve Sebzeler için, öncelikle o ilin ilçelerinden gelen toptan ve perakende fiyatlar, ilçe düzeyinde her ürün için daha önceden hesaplanmış olan toptan ve perakende ağırlıklarla çarpılarak ilçe fiyatı bulunur.

Tarla ürünleri için ise, pazar kanallarından gelen fiyatların basit ortalaması alınarak ilçe fiyatı bulunur.

Bulunan ilçe fiyatları ürün ilçe ağırlıkları ile çarpılarak o ürün için tartılı il fiyatı bulunur.

Hayvanlar ve hayvansal ürünler için, ilçe fiyatı pazar kanallarından gelen fiyatların aritmetik ortalamasıdır. İlçe fiyatı o ilin ürün ilçe ağırlıkları ile çarpılarak il fiyatı bulunur. Bu işlem her ay ve her il için ayrı ayrı yapılmaktadır.

Hesaplanan il fiyatları da il üretim ağırlıkları ile çarpılarak Türkiye için tartılı ortalama fiyatlar elde edilir.

Soru 58: Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (ÇEF) hangi düzeyde ve ne şekilde yayımlanmaktadır?

Türkiye ve il düzeyinde ürün fiyatları tartılı ortalama olarak *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer)* yayını içerisinde ve CD olarak yayımlanmaktadır.

Türkiye ve il düzeyinde, 1980 yılından günümüze kadar ÇEF, web ortamında yer aldığı veri tabanı aracılığıyla kullanıcılara sunulmaktadır. Ayrıca, 1973 yılından itibaren bilgiler elektronik ortamda mevcuttur.

Soru 59: Tarımsal Fiyat Endeks çalışmaları ne zaman başlamıştır?

ÇEF endeksi çalışmalarına 1992 yılında başlanmıştır. ÇEF endeksi ilk olarak 1987=100 temel yıl alınarak hesaplanmaya başlanmış ve 1994 Mayıs ayından itibaren ÇEF endeksi adıyla aylık haber bülteni şeklinde yayımlanmıştır. 1996 yılında Toptan Eşya Fiyat Endeksinin tarım sektörü ile karşılaştırılabilmesi açısından endeks revize edilerek 1994=100 temel yıl olarak alınmış ve yeni endeks aynı isimle yayımlanmaya devam edilmiştir.

2003=100 temel yıllık ÜFE Tarım endeksinin hesaplanması nedeniyle 2005 yılı Ocak ayından itibaren 1994=100 temel yıllık ÇEF endeksinin hesaplama çalışmaları durdurulmuştur.

Soru 60: Endeks nedir?

Belirli bir olaya ait sayısal verilerde, zaman veya mekan boyutunda meydana gelen oransal değişimin göstergesi olarak tanımlanabilir. Endeks, ortalama ve oranların kullanıldığı işlemler dizisi sonunda bulunan ve yüzdelerle ifade edilen sayıdan ibarettir.

Endekste biri kıyaslanan diğeri temel olmak üzere iki değer vardır. Kıyaslanan değer paya, temel değer paydaya yazılır. Oransal kıyaslamayı kolaylaştırmak için bölme işleminin sonucu 100 ile çarpılır. Böylece temel değer 100 kabul edilerek diğerlerinin buna göre kaç olacağı tespit edilmiş olur.

Soru 61: Fiyat endeksi nedir?

Seçilmiş mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarının belli bir döneme göre değişimini ölçer. Endeks oluşturmak için, ilgilenilen piyasaya göre (tüketici, üretici, ihracat, ithalat vb.) ve bu piyasayı temsil edecek bir mal ve hizmet sepeti oluşturulur ve seçilmiş maddelerin fiyatları dönemsel olarak izlenir. Fiyat endeksleri, fiyatların izlendiği mal ve hizmet piyasasına göre isimlendirilir. Bunlara; Tüketici Fiyatları Endeksi, Üretici Fiyatları Endeksi, İhracat Fiyatları Endeksi, İthalat Fiyatları Endeksi örnek olarak gösterilebilir.

Soru 62: ÜFE Tarım Endeksi nedir?

Belirli bir referans döneminde üretimi yapılan ve yurt içine satışa sunulan tarımsal ürünlerin, üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişikliklerini ölçen bir fiyat endeksidir.

Soru 63: ÜFE Tarım Endeksinin amacı nedir?

ÜFE Tarım Endeksi, tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektörlerinde üreticinin piyasaya arz ettiği ürünlerin ilk el satış fiyatlarında zaman içerisinde meydana gelen değişimleri izlemek amacıyla hesaplanmaktadır.

Soru 64: ÜFE Tarım Endeksinin temel yılı nedir?

ÜFE Tarım Endeksi 2003=100 temel yılı olarak hesaplanmaktadır.

Soru 65: Temel yıl fiyatı nedir?

Sabit ağırlıklı maddelerin temel yıla ait fiyatları, 1 Ocak–31 Aralık tarihleri arasındaki oniki aylık dönem fiyatlarının aritmetik ortalamasıdır. 2003=100 temel yıllı ÜFE Tarım Endeksinde, 2003 yılı fiyatları temel yıl fiyatları olarak alınmıştır.

Değişken ağırlıklı madde fiyatları ise; sebze ve meyve ana grupları ile balıkçılık ve ürünlerinde yer alan maddeler için temel yıl fiyatları, maddelerin üretim desenine ve avlanma zamanına göre endekse girdikleri aydaki ağırlıkları ile cari fiyatlarının çarpımından elde edilen ağırlıklı ortalama fiyatlardır.

Soru 66: Cari yıl fiyatı nedir?

Endeksin hesaplanabilmesi için gerekli olan ürünlerin takip edilen döneme ait fiyatlarıdır.

Soru 67: ÜFE Tarım Endeksinin kapsamında yer alan sektörler nelerdir?

Söz konusu endeks kapsamında şu sektörler yer almaktadır:

- a. Tarım, Avcılık ve Ormançılık
  - Tarım, Avcılık ve ilgili hizmet ürünleri
  - Ormançılık, Tomrukçuluk ve ilgili hizmet ürünleri
- b. Balıkçılık

Soru 68: ÜFE Tarım Endeksinde kullanılan ağırlıklandırma tanımı, türleri ve yöntemi nedir?

Endeks hesaplayabilmek için gerekli olan, seçilmiş mal ve hizmetlerin toplam sepet içerisindeki değerlerine bağlı olarak aldıkları paya ağırlık denir. İki çeşit ağırlık vardır:

- **Sabit ağırlık:** Tüketim ya da üretim yapısı aylar ya da mevsimlerden etkilenmeyen maddelerin ağırlıklarıdır.
- **Değişken ağırlık:** Tüketim ya da üretimi mevsimlerden etkilenen maddelerin ağırlıklarıdır.

ÜFE Tarım Endeksinde sebzeler, meyveler ile balıkçılık ve diğer deniz ürünleri için değişken ağırlık, bunların dışındaki tüm maddeler için sabit ağırlık kullanılmıştır.

Soru 69: ÜFE Tarım Endeksinde mevsimsel özellik gösteren maddelere ilişkin aylık değişken ağırlıklar nasıl hesaplanmaktadır?

Meyve ve sebze gruplarındaki ürünler için 12 bölge ve Türkiye için üretim desenlerine göre, toptancı sebze ve meyve hallerinden; su ürünleri için toptancı balık halleri, su ürünleri kooperatifleri ve balıkçılık tesislerinden derlenen 2003 yılı verilerinden aylık değişken ağırlıklar hesaplanmıştır.

Soru 70: Pazarlama oranı nedir ve nasıl hesaplanmaktadır?

Pazarlanan satış değerlerini hesaplayabilmek için öncelikle pazarlama oranlarının (PO) tespiti gerekmektedir. Üreticinin üretiminden tohumluk, hayvan yemi ve kendi tüketimi için ayırdığı kısım hariç geriye kalan o ürünün pazarlanan miktarıdır. PO'yu hesaplamak amacıyla, 2001 yılında TÜİK tarafından TKB'nin Tarım

İlçe Müdürlükleri aracılığıyla, "Bitkisel ve Hayvansal Ürünler Pazarlama Araştırması" yapılmıştır. Tarımsal fiyatların hesaplanmasında, 12 bölge düzeyinde 2001 yılı PO oranları kullanılmaktadır.

$$PO = \frac{\text{Pazarlanan Miktar}}{\text{Toplam Üretim}} \times 100$$

Soru 71: ÜFE Tarım Endeksinde kullanılan pazarlanan satış değerleri nasıl hesaplanmaktadır?

ÜFE Tarım Endeksinde sabit ağırlıkların hesaplanmasında kaynak olarak TÜİK'in 2002 ve 2003 yıllarına ait üretim ve fiyatların yer aldığı *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer)* adlı yayın, Çevre ve Orman Bakanlığı, ticaret borsaları, üretici birlikleri ve TMO verileri; değişken ağırlıkların hesaplanmasında ise 63 ildeki toptancı sebze ve meyve hali bilgileri ile balık hal ve tesislerine ait veriler kullanılmıştır.

ÜFE Tarım Endeksinin hesaplanmasında, bitkisel ürünlerin 2002 ve 2003 yıllarına ait ortalama üretim miktarları kullanılırken; canlı hayvanlar, hayvansal ürünler, su ürünleri ve ormanlık sektörleri için 2003 yılı bilgileri kullanılmıştır. Tüm gruplar için 2003 yılı ortalama fiyatları üretim miktarları ile çarpılarak 2003 yılı satış değeri hesaplanmıştır. 2001 yılı PO ile 2003 yılı satış değerinin çarpımından ürün düzeyinde 2003 yılı pazarlanan satış değerleri elde edilmiştir. Bu değerlerden ihracat değerleri çıkarılarak 2003 yılı net yurt içi pazarlanan satış değerleri bulunmuştur.

Soru 72: ÜFE Tarım Endeksi'nde ürün seçimi nasıl yapılmakta ve seçimde nelere dikkat edilmektedir?

Maddelere ilişkin pazarlanan net satış değerleri esas alınarak ilgili alt grubu en iyi şekilde temsil eden maddelerin seçimi yapılır. Alt grup içerisinde %70 ve daha fazla ağırlığa sahip olan maddeler o alt grubu temsil etmek için seçilirken, bu oran bazı gruplarda maddelerin özelliğine göre %100 olduğu gibi, bazı gruplarda %60 ile %70 arasında değişmektedir.

Madde seçiminde dikkate alınan ölçütler arasında, üretimdeki ağırlık, tanımlanabilirlik, birim fiyatına ulaşılabilirlik, fiyatın izlenebilirliği ve üreticinin kendi üretiminden yaptığı yurt içi satışlarda süreklilik göstermesi gibi ölçütler bulunmaktadır.

Soru 73: ÜFE Tarım Endeksinde takip edilecek il ve ilçe seçimi nasıl yapılmaktadır?

İl ağırlıkları hesaplanırken endekse seçilen her ürün için 12 bölge ayırımında o ürünü yetiştiren illerin pazarlanan net satış değerleri büyükten küçüğe doğru sıralanmış, toplam değer içinde illerin ağırlığı hesaplanmıştır. Ağırlıkların toplamı %70 ve üzeri olanlar o ürün için takip edilecek iller olarak seçilmiştir. Bu oran ilin özelliğine göre %100 olabildiği gibi, bazı illerde %60 ile %70 arasında da olabilmektedir. Seçilen illerden aynı yöntem kullanılarak ili temsil edecek ilçe seçimi yapılmıştır.

Soru 74: ÜFE Tarım Endeksinde hangi formül kullanılmaktadır?

Endeksin hesaplanmasında 2003=100 temel yıl alınarak sabit ağırlıklı Laspeyres endeks formülü kullanılmıştır. Ocak 2006 yılından itibaren zincirleme Laspeyres endeks formülü kullanılmaktadır.

$$I_{t/o} = \sum \frac{P_t}{P_o} \times w_o$$

$I_{t/o}$: Endeks

w_o : Ağırlık

P_t : Cari fiyat

P_o : Temel fiyat

Soru 75: Sabit ve Zincirleme Laspeyres formülü nedir?

Laspeyres formülü, belirli bir dönem için belirlenen mal ve hizmet sepetine dayanmaktadır. Son hesaplanan ÜFE Tarım Endeksi için 2008 yılı olarak belirlenmiştir.

Zincirleme Laspeyres formülü ise, hesaplanan endeks serisinin bir önceki döneme göre ilişkilendirilerek devam ettirilmesidir. Bu yöntemle endeks hesaplamak için fiyatları takip edilen maddelerin her yıl ağırlıkları ve madde sepeti güncellenebilmektedir. Bunun için her yıl Aralık ayı itibarıyla yeni maddeler endekse dahil edilmekte veya çıkarılmakta ve yeni ağırlıklar ile temel fiyat, endeks hesaplanmasında kullanılmaktadır

Soru 76: ÜFE Tarım Endeksinin hesaplama basamakları nelerdir?

ÜFE Tarım Endeksi 7 basamakta hesaplanmaktadır:

- Madde endeksi,
- Madde alt grup endeksi,
- Alt grup endeksi,
- Ana grup endeksi,
- Alt sektör endeksi,
- Ana sektör endeksi,
- Genel endeks.

Soru 77: ÜFE Tarım Endeksi ne zaman ve nasıl yayımlanmaktadır?

2003=100 temel yıllı ÜFE Tarım Endeks sonuçları, 2005 Ocak ayından itibaren Türkiye düzeyinde, her ayın 3'ünde saat 17:00'de ÜFE haber bülteni şeklinde yayımlanmaktadır.

VIII. TARIMSAL İŞLETMELERDE ÜCRET İSTATİSTİKLERİ

Soru 78: Tarımsal işletmelerde ücret yapısı verileri hangi anketlerle elde edilmektedir?

1. Tarımsal İşletmelerde (Hanehalkı) Ücret Yapısı Anketi,
2. Devlet Tarım İşletmeleri İstihdam ve Ücret Yapısı Anketi olmak üzere iki anket ile elde edilmektedir.

Soru 79: Tarımsal işletmelerde (hanehalkı) ücret yapısı istatistiklerinin derlenmesindeki amaç nedir?

Tarımsal işletmelerin, tarımsal amaçlı çalıştırdıkları mevsimlik tarım işçilerinin ortalama günlük ücretleri ile sürekli tarım işçilerinin ortalama aylık ücretlerini, belli ürün ve faaliyet türlerine göre belirlemektir.

Soru 80: Tarımsal işletmelerde (hanehalkı) ücret yapısı istatistiklerinin kapsamı ve yöntemi nedir?

1996-2006 yılları arasında uygulanan Tarımsal İşletmelerde (Hanehalkı) Ücret Yapısı Anketi için, 19 il ve 50 ilçe karar örneklemeyle seçilmiş, daha sonra bu ilçelerdeki 1991 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgi Anketi gözönüne alınarak köy dışından tarım işçisi gelen köyler ana tarımsal faaliyetlerine göre tabakalandırılmıştır. Tabakalama sonrası Büyüklüğe Orantılı Olasılık (PPS) yöntemiyle 203 köy seçilmiştir. Sistemik örnekleme yöntemiyle her köyden 8'er tarım işletmesi seçilerek, toplam 1624 işletmeye anket uygulanmıştır.

2007 yılından itibaren 2006 Tarım sal İşletmeler (Çiftlik) Yapı Araştırmasında kapsanan örnek tarım sal işletmelerden, üretim yılında en az 5 mevsimlik veya en az 1 devamlı tarım işçisi çalıştırdığını belirten işletmeler çerçeve olarak alınmıştır. Çerçeveye göre, köy statüsünde olan ve en az 8 tarım sal işletme bulunan yerleşim yerlerinin tamamı kapsanmış olup, toplam 3781 örnek tarım sal işletme anket kapsamına alınmıştır. Örnek tarım sal işletmelere yüzyüze görüşme yöntemiyle anket uygulanmaktadır.

Soru 81: Tarım sal işletmelerde ücret yapısı istatistiklerinin derlenme ve yayımlanma periyodu nedir?

1996 yılından bu yana yıllık olarak derlenmekte ve sonuçları haber bülteni şeklinde yine yıllık olarak kamuoyuna açıklanmaktadır.

IX. TARIMSAL ÜRÜN DENGİ TABLOLARI

Soru 82: Ürün denge tablosu nedir?

Tarımsal ürünlerin arz kaynaklarını ve kullanım şekillerini belirli bir referans dönemine göre (takvim yılı/pazarlama yılı) karşılaştırmalı olarak ayrıntıları ile ortaya koyan tablodur.

Soru 83: Ürün denge tablolarının kullanım amaçları nelerdir?

Tarımsal ürün piyasalarının yönetiminde karar alıcılar için sektörün yapısı ve piyasaların gelişimi hakkında analiz yapmak ve aynı zamanda çeşitli göstergelerin hesaplanması için bir çerçeve olarak kullanılmaktadır.

Soru 84 : Ürün denge tablolarından hangi göstergeler hesaplanmaktadır?

Yeterlilik Derecesi (%): Bir bölgenin kullanılabilir üretiminin (yerli üretim) o bölgenin talebini ya da yurt içi kullanımını (insan, hayvan ve endüstrinin bütün ihtiyaçlarını) ne ölçüde karşılayacak durumda olduğunu gösterir.

$$\text{Yeterlilik derecesi} = \frac{\text{Kullanılabilir üretim}}{\text{Yurt içi kullanım}} \times 100$$

Değerin, 100'den küçük olması, üretimin yurt içi talebi tam olarak karşılayamadığını, 100'den büyük olan bir değer ise, normal iç ihtiyaçları geçen, ihraç edilebilir ve/veya stoklanabilir miktarların varlığını göstermektedir.

Tarımsal Ürün Denge Tabloları

Kişi başına tüketim (kg/kişi): Ürün Denge Tablolarında (ÜDT) görünen "tüketim" kalemi referans dönem boyunca ülkede yaşayan kişilerin gıda amaçlı kullanımına ayrılmış ürün miktarını gösterir. Kişi başı tüketim, bu miktarın nüfusa bölünmesiyle elde edilir.

$$\text{Kişi başı tüketimi} = \frac{\text{Tüketim}}{\text{Nüfus}}$$

Soru 85: Ürün denge tablolarında hangi değişkenler kapsanmaktadır?

ÜDT, ham ve işlenmiş tüm tarımsal ürünler için hazırlanmaktadır. Halihazırda tüm bitkisel ürünler için sözkonusu tablolar hazırlanmış olup, hayvansal ürünler için çalışmalar devam etmektedir. Arz ve kullanım tablolarındaki ana değişkenler aşağıda yer almaktadır.

Arz	Kullanım
Kullanılabilir üretim	Yurt içi kullanım
İthalat	<i>Tohumluk kullanım</i>
Dönem başı stoğu	<i>Yemlik kullanım</i>
	<i>Piyasa kayıpları</i>
	<i>İşlenen kısım</i>
	<i>Endüstriyel kullanım</i>
	<i>Tüketim</i>
	İhracat
	Dönem sonu stoğu

Soru 86: Türkiye İstatistik Kurumu'nda ürün denge tabloları konusunda hangi çalışmalar yapılmaktadır?

"*Tarımsal Ürünlerde Teknik Dönüşüm Katsayıları ve Ürün Denge Tabloları 1989, 1995*" adlı yayın kapsamında, seçilmiş bitkisel ve hayvansal ürünler için, takvim yılı esas alınarak ürün denge tabloları hazırlanmıştır.

2000/01-2004/05 ürün dönemi için seçilmiş bitkisel ürünlere ait ÜDT'ları EUROSTAT metodolojisi gözönünde bulundurularak her bir ürünün piyasa yılı referans dönem alınarak hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Soru 87: Ürün denge tablolarının konularına göre veri kaynakları nelerdir?

1. Tarımsal üretim: cari tarım istatistikleri,
2. Birincil ve işlenmiş tarımsal ürünlerin ithalat ve ihracatı: dış ticaret istatistikleri,
3. Stok değişimi: TMO, T.C. Şeker Kurumu ve Tarım Satış Kooperatif Birliklerinin kayıtları,
4. Endüstriyel kullanım: imalat sanayi istatistikleri (gıda sanayi dışında kullanılan miktar),
5. İşlenen kısım: imalat sanayi istatistikleri (gıda sanayinde işlenen miktar),
6. Tahminler: kayıplar, yemlik ve tohumluk kullanım oranları.

X. TARIMSAL EKONOMİK HESAPLAR

Soru 88: Tarımsal Ekonomik Hesaplar (TEH) neyi ifade etmektedir?

Tarımsal Ekonomik Hesaplar (TEH), Avrupa Hesaplar Sistemi (ESA '95) kavram ve yöntemlerinin geçerli olduğu, tarım sektörü özelinde tarımsal üretim sürecini ve bu süreçten kaynaklanan tarımsal gelirin ölçümünü konu edinen bir uydu hesabı sistemidir.

Soru 89: Tarımsal Ekonomik Hesaplarda (TEH) hangi hesaplar kapsamaktadır?

TEH, cari hesaplardan üretim hesabı, gelirin oluşumu hesabı ve müteşebbis geliri hesabını tüm kalemleriyle; birikim hesaplarından ise, sermaye hesabını kısmen kapsamaktadır.

Üretim hesabı, üretim sürecine ilişkin işlemleri kayıt altına almakta olup, kaynaklar açısından tarımsal üretimin çıktısını, kullanımlar açısından da ara tüketimi kapsamaktadır.

Gelir hesabı, üretim sürecinden doğan gelirin oluşumu ve bunun işgücü üretim faktörü, vergiler ve sübvansiyonlar ayrımında incelenmektedir.

Girişimci geliri hesabı, iş hesaplarında kullanıldığı gibi dağıtılmadan önceki cari kar ve gelir üzerindeki vergiler kavramına benzer gelirin ölçümüdür.

Sermaye hesabı, tasarruf ve sermaye transferlerinden finanse edilen, mali olmayan kıymetlerin elde edilışı ve elden çıkışları arasındaki fark ile ifade edilmektedir.

XI. TARIM-ÇEVRE GÖSTERGELERİ

Soru 90: Tarım-çevre göstergesi ne demektir?

Tarımsal faaliyetlerin çevre ve doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkisinin tanımlanması ve izlenmesine yönelik oluşturulan gösterge setidir.

Soru 91: Tarım-çevre göstergelerinin hazırlanmasındaki amaç nedir?

- Tarımın çevresel kaynaklar üzerindeki etkisinin mevcut durumu ve değişimine ilişkin bilgi ihtiyacını karşılamak,
- Tarımın ve uygulanan tarım politikalarının çevre üzerindeki etkilerine karşı toplumun değişik kesimlerinde oluşan tepkilerin anlaşılmasına yardımcı olmak,
- Sürdürülebilir tarımı teşvik edecek politikaların etkinliğinin izlenmesi ve değerlendirilmesine katkıda bulunmaktır.

Soru 92: Tarım-çevre göstergeleri kapsamında yer alan başlıca konular nelerdir?

- Gübre kullanımı,
- Bitki koruyucu ürün kullanımı,
- Tarımsal su kullanımı,
- Tarımsal arazi kullanımı ve değişimi,
- Tarımdan kaynaklanan sera gazı emisyonları,

- Tarımda kullanılan yerli ve yabancı türlerin çeşitliliği,
- Organik tarım ve coğrafi işaretli ürünler.

Soru 93: Tarım-çevre göstergeleri ile ilgili hangi çalışmalar yapılmıştır?

Tarım-çevre göstergeleri kapsamında seçilmiş 5 bitkisel ürün (buğday, patates, domates, şeftali ve sera sivri biberi) için bitki koruyucu ürün (zirai mücadele ilaç) kullanımına ilişkin bir pilot proje 2007 yılında gerçekleştirilmiştir.

XII. UZAKTAN ALGILAMA UYGULAMALARI

Soru 94: Uzaktan algılama nedir?

Algılayıcılar (uydular vb.) yardımıyla yeryüzü objeleri ile fiziksel temasta bulunmaksızın, objeler veya yeryüzünün belli bir bölümü hakkında veri toplanmasıdır. Hava fotoğrafları, uydu görüntüleri ve radar uzaktan algılama verilerine örnek olarak verilebilir.

Soru 95: Türkiye İstatistik Kurumu, uzaktan algılama çalışmalarına ne zaman başlamıştır?

Kurumun geleneksel veri toplama yöntemlerine destek olacak şekilde, yeryüzündeki yapay ve doğal alanlara (yerleşim alanları, yollar, tarım alanları, ormanlar, su kütleleri vb.) ilişkin istatistikleri, konuma bağlı olarak uzaktan algılanmış veriler aracılığıyla, ülke ve bölge düzeyinde bilgi toplamak ve işlemek amacıyla 1992 yılında başlamıştır.

Soru 96: Türkiye İstatistik Kurumu'nda uzaktan algılama yöntemi ile yürütülmüş çalışmalar nelerdir?

Uzaktan algılama ile ilgili olarak iki temel proje yürütülmüştür:

1. *Uzaktan Algılama ile Tahıl Ekili Alan ve Rekolte Tahmini Projesi:* 1996-1998 yılları arasında Türkiye için buğday ve arpa ürünlerinin ekili alanları tahmin edilmiştir.
2. *Türkiye Arazi Örtüsü Belirleme Projesi:* Bu çalışma ile ülkenin arazi kaynaklarının etkin olarak kullanılması, bölgeler arasında arazi örtüsünün nicel olarak

karşılaştırılarak ülke için çevre politikalarının belirlenmesi, çeşitli araştırmalarda alan örneklemesine olanak sağlayacak çerçevenin oluşturulması gibi coğrafi temelde yapılacak çalışmalarda ihtiyaç duyulan arazi örtüsü ve kullanımı ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Proje, 2005 yılında yapılan protokol ile TKB'ye devredilmiştir.

Soru 97: Uzaktan algılama çalışmalarında hangi yöntemler kullanılmıştır?

1. AB Ortak Araştırma Merkezi tarafından yürütülen Uzaktan Algılama ile Tarımın İzlenmesi Yöntemi (MARS: Monitoring of Agriculture via Remote Sensing): Uzaktan Algılama ile Tahıl Ekili Alan ve Rekolte Tahmini Projesinde,
2. Avrupa Çevre Ajansı tarafından yürütülen Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi (CORINE: Coordination of Information on the Environment): Türkiye Arazi Örtüsü Belirleme Projesi'nde kullanılmıştır.

Soru 98: Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi nedir?

Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi (CORINE) kısaca, çevre ve doğal kaynaklar bilgi sistemidir. Uzaktan algılama teknikleri kullanılarak arazi örtüsü ve/veya arazi kullanımı bilgisinin ayrıntılı olarak belirlenmesinde kullanılan bir yöntemdir.

Soru 99: Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi'ne göre "arazi örtüsü" ve/veya "arazi kullanım sınıfı" kaç düzeyde tanımlanmıştır?

Çevresel Bilgilerin Koordinasyonu Yöntemi'ne (CORINE) göre arazi örtüsü ve/veya arazi kullanım sınıfları üç düzeyde tanımlanmıştır:

- Birinci düzeyde 5 ana sınıf (yapay alanlar, tarım alanları, orman ve yarı doğal alanlar, ıslak alanlar ve su ile kaplı alanlar),
- İkinci düzeyde 15 sınıf (şehirler, ekilebilir alanlar, sürekli ürünlerle kaplı alanlar, meralar, ormanlar, çalılıklar, bataklıklar gibi),
- Üçüncü düzeyde ise, ayrıntılı olarak 44 sınıf (sürekli veya dağınık şehir alanı, yollar, hava alanları, sulanan ve sulanmayan ekilebilir alanlar, piriç ekili alanlar, üzüm bağları, meyve ve zeytin bahçeleri, geniş ve iğne yapraklı ormanlar, doğal çayırıklar, bataklıklar, kumsallar, yanmış alanlar, nehirler ve kanallar, denizler gibi).

XIII. GENEL TARIM SAYIMLARI

Soru 100: Genel Tarım Sayımının (GTS) amacı nedir?

Genel Tarım Sayımı'nın (GTS) amacı, Cari Tarım İstatistikleri ile derlenemeyen, tarımsal işletme büyüklüğü, tarımsal işletme tipi, işletmelerin tasarrufunda bulunan arazi büyüklüğü ve tasarruf şekli, işletme büyüklüğüne göre hayvan sayısı, hanehalkı kompozisyonu ve istihdam gibi ülkenin tarımsal yapısına ilişkin detaylı bilgileri derlemektir.

Soru 101: Türkiye'de kaç Genel Tarım Sayımı yapılmıştır?

1927, 1950, 1963, 1970, 1980, 1991 ve 2001 yıllarında olmak üzere, bugüne kadar toplam 7 Genel Tarım Sayımı yapılmıştır.

Soru 102: Türkiye'de yapılmış olan Genel Tarım Sayımlarının (GTS) kapsamı nedir?

1927 GTS'nin kapsamı: Bütün köyler ve tarımsal işletmeler.

1950 GTS'nin kapsamı: Bütün köyler ve tarımsal işletmeler.

1963 GTS'nin kapsamı:

- Devlet tarımsal işletmelerinin tamamı,
  - Büyük tarımsal işletmelerin tamamı,
  - Nüfusu 5 000 ve daha az olan yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmeler,
- başlıkları altında üç gruba ayrılarak kapsanmıştır.

1970 GTS'nin kapsamı: Tarımsal işletmelerin tamamı.

1980 GTS'nin kapsamı: Arazi genişliği ne olursa olsun bitkisel ürün yetiştiren tüm tarımsal işletmeler ile en az iki büyükbaş veya 5 küçükbaş hayvanı olan tüm tarımsal işletmeler kapsamıştır. Küçük tarımsal işletmeler, nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusu 50 000'den az tüm yerleşim yerlerinde, büyük işletmeler ise nüfus kriterine bakılmaksızın tamamı kapsama alınmıştır.

1991 GTS'nin kapsamı: Tüm köyler ve nüfusu 5 000 ve daha az ilçe merkezlerindeki tarımsal işletmeler.

2001 GTS'nin kapsamı:

- Tarımsal İşletme Listesi ve Köy Genel Bilgi Soru Kağıdının kapsamı, tüm köyler ve nüfusu 25 000'den az il ve ilçe merkezleridir.
- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Soru Kağıdının kapsamı, tüm köyler ve nüfusu 5 000'den az ilçe merkezleridir.

Soru 103: Türkiye'de yapılmış olan Genel Tarım Sayımlarının (GTS) yöntemleri nedir?

1927 GTS: Tüm tarımsal işletmelerde tam sayım.

1950 GTS: Tam sayım yöntemi ile muhtarlık anketi, örnekleme yöntemiyle belirlenen 21 521 köyden seçilmiş 270 000 tarımsal işletme ile anket yapılmıştır.

1963 GTS:

- a. Devlet Tarım İşletmelerinde tam sayım yöntemi uygulanmıştır.
- b. Büyük Tarımsal İşletmeler, buldukları yerin nüfusuna bakılmaksızın iki grupta toplanmıştır:
  1. Arazisi 7 000 dekar ve daha büyük olan işletmelerin tamamı,

2. Arazisi 1 000 - 6 999 dekar olan büyük tarımsal işletmeler için örnekleme yöntemi kullanılmıştır.
- c. Nüfusu 5 000 ve daha az olan yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmeler için örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

1970 GTS:

1. *Alan Örnekleme*: 1/25 000 ölçekli topografik haritalar üzerine tesadüfi olarak yerleştirilen noktaların arazide bulunması ve bu noktada bir kenarı 200 adım olan bir kare oluşturularak bu karenin içindeki arazinin kullanım biçimini tesbit etmektir.
2. *Hanehalkı Mülakat Anketi*: Nüfusu 5 000 ve daha az olan yerleşim yerleri ve nüfusu 5 000'den fazla olan yerleşim yerleri olarak iki grup oluşturulmuş, her iki gruptan örnekleme yöntemi ile tarımsal işletmeler seçilmiştir.

1980 GTS: 1 000 dekar sulu veya 2 000 dekarın üzerinde kıraç arazisi olan ya da 200 büyükbaş veya 500 küçükbaşın üzerinde hayvanı olan tarımsal işletmelere tam sayım, diğer tarımsal işletmelere örnekleme yöntemi uygulanmıştır.

1991 GTS:

1. *Köy Genel Bilgi Anketi*: tam sayım yöntemi uygulanmıştır.
2. *Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Anketi*: tüm köyler ile nüfusu 5 000 ve daha az olan yerleşim yerlerinde herhangi bir ayırım yapılmaksızın örnekleme yöntemi uygulanmıştır.

Nüfusu 5 001 ve daha fazla olan yerleşim yerlerinde ise, arazi büyüklüğü ve hayvan varlığı itibarıyla getirilen kıstaslar kullanılarak tam sayım yöntemi uygulanmıştır. 1, 3, 5, 6 ve 9. tarım bölgelerinde 500 dekar ve daha fazla sulu arazisi olan tarımsal işletmeler veya 1 000 dekar ve daha fazla kıraç arazisi olan tarımsal işletmeler, 2, 4, 7 ve 8. tarım bölgelerinde ise 250 dekar ve daha fazla sulu veya 500 dekar ve daha fazla kıraç arazisi olan tarımsal

işletmelerin tümü, hayvan varlığına bakılmaksızın, sayım kapsamına alınmıştır. Ayrıca hayvan varlığı açısından bölge ayrımı yapılmaksızın 300 küçükbaş veya 100 büyükbaş hayvana sahip tarımsal işletmeler ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı tarım işletmelerinde tam sayım uygulanmıştır.

2001 GTS:

1. Tarımsal İşletme Listesi ve Köy Genel Bilgi Anketinde tam sayım yöntemi uygulanmıştır.
2. Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Anketinde tüm köyler ile nüfusu 5 000 ve daha az olan ilçe merkezlerinde herhangi bir ayırım yapılmaksızın, örnekleme yöntemi uygulanmıştır.

Nüfusu 5 001 ve daha fazla olan il ve ilçe merkezlerinde ise arazi büyüklüğü ve hayvan varlığı itibarıyla getirilen kıstaslar kullanılarak tam sayım yöntemi uygulanmıştır. Tam sayım kapsamına alınacak işletmeler belirlenirken, tüm iller tarımsal özelliklerine göre iki gruba ayrılmıştır. Birinci gruptaki iller için; 500 dekar ve daha fazla sulu arazisi olan işletmeler veya 1 000 dekar ve daha fazla kıraç arazisi olan işletmeler, ikinci gruptaki iller için; 250 dekar ve daha fazla sulu veya 500 dekar ve daha fazla kıraç arazisi olan işletmeler tam sayım kapsamına alınmıştır. Ayrıca, il ayrımı yapılmaksızın 5 000 m² sera (cam, plastik) alanı veya 100 büyükbaş (sığır, manda) veya 300 küçükbaş (koyun, keçi) hayvanı olan işletmeler ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı tarım işletmelerinde tam sayım uygulanmıştır.

Soru 104: 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgi Anketinde kaç yerleşim yeri tam sayım kapsamına alınmıştır?

Tüm köyler ile nüfusu 25 000'den az il ve ilçe merkezleri tam sayım kapsamına alınmış ve 37 465 yerleşim yeri için anket uygulanmıştır.

Soru 105: 2001 Genel Tarım Sayımı- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırması kaç örnek köy ve tarımsal işletmede yapılmıştır?

5 000 örnek köyde, her köyden sistematik örnekleme yöntemiyle seçilen 10 tarımsal işletme olmak üzere toplam 50 000 tarımsal işletme ile anket yapılmıştır.

Soru 106: 2001 Genel Tarım Sayımı- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırmasında örnek tarımsal işletmeler nasıl seçilmiştir?

Tüm köyler ve nüfusu 25 000'den az il ve ilçe merkezlerinde Muhtarlar tarafından doldurulan Tarımsal İşletme Listesi örnek köylerde örnek işletmelerin seçimi için kullanılmıştır. Tarımsal İşletme Listesinde yer alan işletmeler anketör tarafından, önce hem bitkisel üretim hem de hayvancılık yapan işletmeler, sonra yalnız bitkisel üretim yapan işletmeler arazi varlığına göre büyükten küçüğe sıralanmış, arazisi olmayıp yalnız hayvancılık yapan tarımsal işletmeler ise hayvan varlığına göre yine büyükten küçüğe sıralanıp listenin altına eklenmiştir. Hayvan varlığına göre sıralama yapılırken 5 küçükbaş, 1 büyükbaş eşit kabul edilmiştir. Büyüklük sırası tamamlanan listeden 10 tarımsal işletme sistematik olarak seçilmiştir.

Soru 107: 2001 Genel Tarım Sayımının (GTS) uygulama dönemleri nelerdir?

2001 GTS üç dönemde yapılmıştır:

1. Dönem 28 Mayıs-14 Temmuz (26 il kapsamıştır),
2. Dönem 15 Temmuz-29 Ağustos (34 il kapsamıştır),
3. Dönem 2 Eylül-30 Eylül (21 il kapsamıştır).

Soru 108: 2001 Genel Tarım Sayımının uygulama dönemleri belirlenirken hangi kriterler gözönünde bulundurulmuştur?

Tüm illerde yetiştirilen ürünlerin çeşitleri ve bu ürünlerin hasat dönemleri gözönüne alınmıştır.

Soru 109: 2001 Genel Tarım Sayımının organizasyonu il ve ilçelerde nasıl sağlanmıştır?

Başbakanlık Genelgesi çerçevesinde mali giderlerin asgariye indirilmesi, sorunların yerinde çözülmesi ve sayımın sağlıklı bir şekilde sonuçlandırılması amacıyla illerde İl Tarım Sayımı Komitesi ve ilçelerde İlçe Tarım Sayımı Çalışma Grupları kurulmuştur.

Soru 110: 2001 Genel Tarım Sayımında (GTS) derlenen bilgiler nasıl belirlenmiştir?

2001 GTS ile ne tür bilgi derleneceği, araştırmacı ve kullanıcıların talepleri dikkate alınarak saptanmaya çalışılmış ve bu konuda DİE Başkanının başkanlığında Ankara'da bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıya aşağıdaki kuruluş temsilcileri katılmıştır:

- Orman Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Devlet Planlama Teşkilatı Başkanlığı,
- Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü,
- Milli Prodüktivite Merkezi,
- Toprak Mahsülleri Ofisi Genel Müdürlüğü,
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu,
- FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) Türk Temsilciliği,
- Ziraat Odaları Birliği,
- Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu,

- Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü,
- Harita Genel Komutanlığı,
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü,
- Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü,
- Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü,
- Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi,
- Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi,
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi İstatistik ve Ekonomi Bölümleri
- Hacettepe Üniversitesi İstatistik ve Ekonomi Bölümleri,
- Gazi Üniversitesi İstatistik ve Ekonomi Bölümleri.

Ayrıca, Adana'da Çukurova Üniversitesi ve bölgede yer alan diğer üniversitelerden, İzmir'de Ege Üniversitesi ve bölgedeki üniversitelerden gelen bilim adamları ve ilgili kurum temsilcilerinin katılımının sağlandığı toplantılar düzenlenmiştir.

Genel Tarım Sayımı Komitesi, bu kuruluşlardan katılan yetkili kişilerin görüşlerini, FAO'nun tavsiyelerini ve AB Müktesebatında tarım istatistikleri konusunda AB'ye uyum için gerekli değişkenleri dikkate alarak taslak soru kağıdını oluşturmuştur. Ankara'da 6, Adana'da 3 ve İzmir'de 3 köy olmak üzere toplam 12 köyde denedikten sonra soru kağıdına son şekli verilmiştir.

Soru 111: 2001 Genel Tarım Sayımında veriler hangi kaynaklardan derlenmiştir?

- Köy Genel Bilgi Anketi:* Köylerde köy muhtarlarından kendi köyleri ile ilgili veriler alınmış, nüfusu 25 000 ve daha az olan belediye yerleşim yerlerinde ise mahalle muhtarlarından kendilerine bağlı olan bölgelerin verileri alınmıştır.

- b. *Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Anketi*: Tarımsal işletmelerin kendi işletmelerine ait veriler, hanehalkı reisi veya işletme hakkında bilgi sahibi olan yetkili kişiden alınmıştır.

Soru 112: 2001 Genel Tarım Sayımı- Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırmasının örnekleme birimi olan Tarımsal İşletme nedir?

Tarımsal İşletme: Yasal durumu ne olursa olsun, sahip olduğu veya ortakçılık, yarıcılık ya da kiralama şeklinde işlediği arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın, kendi adına bitkisel üretim yapan ya da büyükbaş veya küçükbaş hayvan besleyen veya hem bitkisel üretim hem de hayvancılık yapan tek yönetim altındaki ekonomik birimdir.

Tek yönetim; bir birey ya da hanehalkı; ortaklaşa olarak iki ya da daha çok birey ya da hanehalkları; bir kooperatif, şirket ya da devlet kurumu gibi tüzel kişi olabilir.

Soru 113: 2001 Genel Tarım Sayımında (GTS) nüfusu 5 001 ve daha fazla olan yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmelere, kapsam için neden belirli kıstaslar getirilmiştir?

1980 GTS sonucuna göre nüfusu 5 001 - 50 000 arasında olan yerleşim yerlerinde tarımsal işletme oranının %6,2, tarımsal alan oranının ise, %3,2 olduğu tesbit edilmiştir. Bu nedenle, tarımsal faaliyetin az olduğu tesbit edilen bu yerleşim yerlerindeki tarımsal işletmeler, belirlenen kriterler çerçevesinde tam sayım kapsamına alınmıştır.

Soru 114: 2001 Genel Tarım Sayımının geçmişte yapılan tarım sayımlarından önemli farklılıkları nelerdir?

- Bitkisel üretim ile ilgili verilerin ürün çeşitleri itibarıyla parsel düzeyinde, hayvancılık ile ilgili verilerin ise, tür ve ırk düzeyinde derlenmiş olması,
- Karşılaştırma bütünlüğü sağlanabilmesi amacıyla geçmiş yıllardaki sayımların tüm değişkenlerinin korunması,
- Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında ihtiyaç duyulan tüm değişkenlerin bu sayıma ilave edilmesi, 2001 sayımının öncekilerden önemli farkları olarak sıralanabilir.

Soru 115: 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgi Anketi ile derlenen başlıca veriler nelerdir?

- Yerleşim yerlerindeki toplam hanehalkı sayısı, tarımsal faaliyette bulunan ve bulunmayan hanehalkı sayısı,
- Yerleşim yeri arazisinin kullanım şekli,
- 1991-2001 yılları arasında arazi kullanımında meydana gelen değişiklikler,
- Sulama kaynaklarına göre sulama yapan yerleşim yeri sayısı ve sulanan alan,
- Sulama tesisinin işletim sorumlusuna göre sulama tesisinden yararlanan ve tesise ücret ödeyen yerleşim yeri sayısı,
- Gübre kullanan ve zirai mücadele yapan yerleşim yeri sayısı gibi veriler derlenmiştir.

Soru 116: 2001 Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) Araştırması ile derlenen başlıca veriler nelerdir?

- Tarımsal işletmelerin yasal durumu,
- Tarımsal işletme tipleri,
- Arazi varlığına göre tarımsal işletme büyüklüğü,
- Tarımsal işletmelerin tasarrufunda bulunan arazinin tasarruf şekli,
- Tarımsal işletmelerin tasarrufunda bulunan arazinin kullanım şekli,
- Tarımsal işletmelerin yetiştirdikleri ürün çeşitleri ve alanları,
- Tarımsal işletmelerin sayım anında sahip oldukları hayvan sayıları,
- Tarımsal işletmelerin sayım anında sahip oldukları tarımsal alet ve makine sayısı,
- Hanehalkı kompozisyonu ve istihdam gibi veriler derlenmiştir.

Soru 117: 2001 Genel Tarım Sayımı ile ilgili yayınların kapsamı nedir?

2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgileri ve 2001 Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler (Hanehalkı) adlı iki yayında Türkiye ve il düzeyinde bilgilere yer verilmiştir.

Soru 118: Türkiye’de tarımsal işletme tipleri nelerdir?

2001 GTS sonuçlarına göre,

1. Bitkisel üretim ve hayvancılık yapan,
2. Yalnız bitkisel üretim yapan,

3. Yalnız hayvancılık yapan,
olmak üzere Türkiye’de üç tarımsal işletme tipi olduğu belirlenmiştir.

Soru 119: 2001 Genel Tarım Sayımında kullanılan temel kavramların tanımları nelerdir?

- a. **Nadas alanı:** Genellikle bir yıl sonra ekilmek üzere sürülüp hazırlanan ve üzerinden ürün alınmayan arazi.
- b. **Sulanan arazi:** İnsan veya makine gücü ile bir akarsu, göl, gölet, artezyen vb. kaynaklardan sağlanan su ile sulanan arazi.
- c. **Daimi çayır:** Taban suyu yüzeye yakın olan, çoğunlukla uzun boylu otlardan oluşan ve genellikle biçilmek suretiyle değerlendirilen yem alanları.
- d. **Otlak (mer’a):** Taban suyu derinde olan, kısa boylu bitkilerden oluşan ve hayvanların otlaması için kullanılan hayvan otlatma alanları.
- e. **Tarıma elverişli olduğu halde kullanılmayan arazi:** Tarım arazisi olup, herhangi bir nedenle ekilip biçilmeyen, nadas ve dinlendirmeye bırakılmamış ve başkası tarafından işlenmeyen arazi.
- f. **Tarıma elverişsiz arazi:** Çorak, sel alanı, taşlık, bataklık, askeri tatbikat alanı, yerleşim yeri, dere yatağı, mezarlık vb. araziler.
- g. **Yalnız hayvancılık yapan işletme:** Bitkisel ürün üretmeyip yalnızca hayvan yetiştiriciliği yapan işletmeler.
- h. **Ortakçılık veya yarıcılıkla tutulan arazi:** İşletmenin arazi sahibinden elde edilecek ürünü pay etmek şartıyla tuttuğu arazi.
- i. **Kira ile tuttuğu arazi:** İşletmenin belli bir miktar para, ürün veya emek karşılığı tutulan arazi.

KAYNAKÇA

1. CIRCA: Communication and Resource Centre Administrator of Eurostat, <http://circa.europa.eu/Public/irc/agri/Home/main>
2. DİE Genel Tarım Sayımı Yayınları (1927, 1950, 1963, 1970, 1980, 1991, 2001), Devlet İstatistik Enstitüsü.
3. EUROSTAT Handbook for EU Agricultural Price Statistics (Version 1.0), 2001.
4. EUROSTAT Handbook for EU Agricultural Price Indices, 2000=100, 2000.
5. EUROSTAT Manual on the Economic Accounts for Agriculture and Forestry EAA/EAF (Rev.1.1), 1997.
6. FAO Statistical Development Series No. 5, Programme for the World Census of Agriculture 2000, 1995.
7. FAO Statistical Development Series No. 9, Report on the 1990 World Census of Agriculture, 1997.
8. FAO Statistical Development Series No. 11: World Programme for the Census of Agriculture 2010 (Volume 1), 2005.
9. IMF Producer Price Index Manual: Theory and Practice, IMF-ILO-OECD-UN-WB, 2004.
10. Su Ürünleri İstatistikleri 2006, Türkiye İstatistik Kurumu.
11. Tarım İstatistikleri Özeti 1987-2006, Türkiye İstatistik Kurumu.
12. Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer) 2005, Türkiye İstatistik Kurumu.
13. Uzaktan Algılama ile Türkiye Tahıl Ekili Alan ve Rekolte Tahmini Çalışması, 1999, Devlet İstatistik Enstitüsü.

Ek 1. İlgili bilgilere ulaşmak için...

	İçerik	Biçim
Haber Bülteni: Ulusal Veri Yayımlama takviminde belirtilen açıklanma periyodunda en güncel bilgilerin yer aldığı son haber bültenine ve önceki sayılarına, internet sayfamızın istatistikler/ Tarım Bölümünün son haber bülteni başlığından ulaşabilirsiniz. http://www.tuik.gov.tr/takvim/tkvim.zul#tb1	Metin Tablo Grafik	Kağıt MS-Excel MS-Word
Yayın: İlgili yayınları internet sayfamızda yer alan yayın kataloğumuzdan inceleyebilir ve bilgi satış bölümünden talep edebilirsiniz. http://www.tuik.gov.tr/yayinupload/katalog	Metin Tablo Grafik	Kağıt CD-Rom PDF
Tablo: Özet ve ayrıntılı tablolarına internet sayfamızın istatistikler/Tarım Bölümünün veri başlığından ulaşabilirsiniz.	Tablo	Excel
Veri tabanı: Dinamik sorgulama yapma imkanı sağlayan veri tabanındaki ayrıntılı bilgi internet sayfamızın istatistikler/Tarım/Veri bölümündeki Dinamik Sorgulama veya veritabanları başlığından ulaşabilirsiniz.	Tablo	Excel PDF Html
Mikro veri: Mevcut değildir.		
İstatistik Bilgi Hattı: Mevcut değildir.		
Mobil Telefon: Mevcut değildir.		
TRT-Telegün Sayfası: Güncel özet bilgilerine haber bülteni yayımlama takvimine paralel olarak TRT Telegün yayınından ulaşabilirsiniz. Sayfa: 590	Özet bilgi	Teletext